

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izveniš nedelje in
praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti:
Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 23.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.

TELEFON ŠTEV. 2852.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu,
Pisanim vprašanjem naj se priloži **znanje**
za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu štev. 13.633.

Zveza industrijcev proti vladi.

Esdeesarski tisk objavlja z zadoščenjem in na isti način ko svoje neslane volivne šlagerje okrožnico Zveze industrijcev proti volivnemu redu v zbornici. Ne bomo se spuščali v to, koliko je ta protest potreben in umesten in tudi ne bomo pogrevali znanega dejstva, kako so gotovi gospodje sami zaigrali priliko, da bi bil volivni red izdelan po njih želji, temveč konstatiramo samo to, da pomeni okrožnica Zveze industrijcev jasen in dvoumen strankarski nastop proti vladi. In samo zaradi tega par čisto jasnih besedi.

Ni ravno v navadi industrijalcev, da so v prvi vrsti borci proti vladi, ker je pač stara izkušnja, da vsaka industrija mnogo lažje izbaja, če je v dobrih odnosih z vlado, kakor pa v slabih. Carinske tarife, železniške tarife, razni davki in takse, vse to so momenti, s katerimi lahko vsaka vlada vpravi vsako industrijo na kolena. Je sicer vse obsodbe vredno, če se katera vlada tako daleč spozabi, da iz prestižnih vzrokov uničuje katerokoli industrijsko panogo, toda človeško je to razumljivo in zato je treba upoštevati tudi to eventualnost. Po vsem svetu jo industriji tudi upoštevajo, vse pa kaže, da se smatrajo nekateri slovenski industrijalci tako močne, da si morejo dovoliti to luksuzno turo.

In za čega račun? In tu dobimo najbolj žalosten odgovor, ki je sploh mogoč. Za industrijski odsek je namreč dosežen popoln sporazum in industrijce bodo zastopali v novi Zbornici samo ljudje, ki so si jih sami izbrali. Pri tem ni igral volivni red prav nobene vloge in je zato protest nekaterih industrijcev čisto neaktualen in nepotreben. Pač pa rabi tak protest gotova stranka, ki se hoče polastiti Zbornice in samo njej v prid se eksponirajo slovenski industrijalci in tvegajo svoje interese. Česar nikjer na svetu ni, da bi tlačili industrijalci za kako politično stranko, to se dogaja v Sloveniji in ta stanovska nezavednost je pač nekaj najbolj žalostnega, kar je bilo mogoče doživeti. In to treba pibiti!

Kot demokrate bi nas izredno veselilo, če bi naši premožni sloji smatrali za svojo državljansko dolžnost, da z vso svojo avtoriteto posegajo v politično življenje in da so v prvih vrstah borci za pravo demokracijo. Toda za kakšno demokracijo nastopajo oni, ki se bore za interes besedolomne stranke? Na to bi si želeli odgovor.

A nič manj važno ni drugo vprašanje, če imajo namreč slovenski industrijalci res vzrok, da zaradi besedolomne stranke nastopajo proti vladi. Ni še daleč čas, ko je bilo demontiranje slovenske industrije skoraj v vladnem programu. Ne sicer v uradni, toda zato v še bolj učinkovitem praktičnem. In tedaj so bili tudi zastopniki SDS v vladi. A ne samo to. Šele boj za slovensko samoupravo, je onemogočil nadaljno demontiranje slovenske industrije, ta boj za samoupravo, pa je esdeesarski tisk dosledno smešil. Sedaj pa se navdušujejo nekateri industrijalci za SDS!

Vsi Slovenci smo zainteresirani na tem, da se slovenska industrija razvija in širi, ker drugače Slovenija ne more imeti dovolj zaslužka. Zato je dolžnost vseh slovenskih strank, da skrbijo za slovensko industrijo in da za njo delajo. Toda na drugi strani je tudi slovenska industrija dolžna, da upošteva slovenske stranke in da se zlasti ne postavlja proti najmočnejši slovenski stranki. Absolutno nočemo, da bi slovenski industrijalci pred komurkoli krivili hrbte, toda naj tudi ne hodijo za druge po kostanj v žerjavico.

Cena Beg ubit.

Praga, 15. oktobra. Sinoči ob 10. je v kavarni Passage albanski dijak Alkivčad z dvema streloma ubil bivšega albanskega poslanika v Beogradu Cena bega. Oba sreli sta bila smrtna. Cena beg je malo nato v vozu rešilnega društva pri prevozu v bolnico umrl. Atentator je bil aretiran. V kavarni je med streljanjem nastala strašna panika in atentator bi bil v zmedu, ki je nastala,

skoro golovo ušel, da ga ni zgrabil glavni natakar in ga zadržal, dokler ni prišla policija.

Atentator je izjavil, da je prišel v Prago v posebni misli, da ubije Cena bega, ker hoče la doseči zblizanje med Jugoslavijo in Albanijo. Čakal je že več dni na ugodno priliko, ki se mu je danes končno nudi. Atentator je doma iz Albanasa.

Razen dveh, vsi mandati verificirani

Beograd, 15. oktobra. Včeraj popoldne ob 4. se je nadaljevala debata verificacijskega odbora. Začela se je razprava o mandatih volilnega okrožja Pančevo-Bela Crkva. Potem je prešel odbor na subotičko okrožje, kjer so bili potrjeni vsi mandati. Tudi v novosadskem okrožju, ki je prišlo nato na vrsto, so bili z večino glasov potrjeni vsi mandati. Sledilo je somborsko okrožje, kjer so proti volitvam vložene štiri pritožbe. Razvila se je daljša razprava. Nato je predsednik odredil odmor.

Med odmorom je vladna večina sklenila, da se potrdi vsi mandati v somborskem okrožju in mandat mesta Ljubljane. Kot sporen pa se proglasi v sarajevskem okrožju tretji mandat na listi dr. Milan Srškića, to je mandat Milutina Popovića.

Ko se je seja zopet otvorila, je odbor prešel k glasovanju ter so bili potrjeni vsi mandati v somborskem okrožju.

Prišel je nato na vrsto mandat mesta Ljubljane, kjer so klerikalci vložili pritožbo proti mandatu dr. Kramerja. Pritožbo čita dr. Hohnjec. Med njegovim govorom je prišlo do burnih prizorov. Klerikalci so bili v polnem številu navzoči pri seji. Dr. Hohnjec navaja, da so za samostojne demokrate glasovali odsotni in mrtvi, in predlaga, da se Kramerjev mandat razveljavi.

Dr. Kramer odgovarja. Med njegovim govorom so klerikalci zagnali silen hrup, ki je večkrat trajal po pet minut. Dr. Kramer pravi, da je iz pokrajine, ki je na žalost pod stalnim terorem klerikalcev. Tu nastane velik nemir. Radić zakliče: »To je nasilje nad vestjo, ki ga oni izvajajo.« Dr. Kramer: »Oni izvajajo teror, ki je huji od fizičnega. To je pritisk na

duše.« Štefan Radić: »Pritisk na žene! Splošen smeh. Hrup pri klerikalcih. Dr. Kramer: »Naš narod je zaslužjen od politične duhovščine. Klerikalci so proglasili svoje volilne skrinjice za skrinjice Srca Jezusovega.« Klerikalci kriče: »To je laž!«

Dr. Hodžar odobrava navedbe v pritožbi in zahteva, da se Kramerjev mandat razveljavi.

Z večino enega glasu je bil nato predlog dr. Hodžarja odklonjen in potrjen mandat dr. Kramerja.

Odbor preide nato na slučaj dr. Milutina Popovića v sarajevskem okrožju. Sprejet je bil predlog dr. Kulenovića, da se uvede sodno preganjanje proti nekemu predsedniku volilnega odbora. Sprejet je bil tudi predlog, da se ta mandat ne potrdi, temveč da se o njem izvede anketa.

V razpravo je prišel nato mandat Miloša Vukičevića, sina predsednika vlade, ki se mu očita, da nima še dovršenih 30 let, ki se zahtevajo za poslanca. Sledila je mestoma srdita debata. Po končani debati se je prešlo na glasovanje. Za verificacijo tega mandata so glasovali samo radikali in klerikalci. Zato je bil mandat Miloša Vukičevića z večino glasov razveljaven. Na njegovo mesto pride Stojčić. Med debato je Radić zaklical, da je Vukičević goljuf in da bi moral podati ostavko vlade.

Končno je prišlo na vrsto še nerešeno vprašanje mandata g. Ivana Ureka, samostojnega demokrata iz okrožja Mari-bor-Celje. Po daljši debati je bil tudi ta mandat z večino glasov potrjen.

Ob 10.40 zvečer je bila seja prekinjena. Nadaljuje se danes ob 10. dopoldne z dnevnim redom: podpis zapisnika.

in Davidović na drugi strani. Vsa Hrvatska, Slavonija, Bosna, Hercegovina in Dalmacija bodo dale opoziciji večino. Znali pa se bomo trudi drugače braniti. Znali bomo odgovarjati na teror.

NOVI VOLIVNI RED.

Beograd, 15. oktobra. Na predsinočni seji ministrskega sveta se je nadaljevala razprava o novem volilnem zakonu, ki se pripravlja za narodno skupščino. Po tem načrtu bi imela skupščina 320 poslancev, ki bi se volili na osnovi list srezkih kandidatov. Ukini bi se torej sedanji sistem volitev na osnovi okrožnih list. — Glede tega načrta, ki sta ga izdelala dr. Voja Marinković in dr. Laža Marković, obstoji še nesoglasje. Dr. Marinković smatra, da bi se morali kot volilne enote obdržati sedanji srez, dr. Marković pa je mnenja, da bi bilo treba izdelati zakon na osnovi nove porazdelitve srezkih enot. Ker je sedaj 266 srezov, bi prišlo v narodno skupščino 266 po srezih izvoljenih poslancev.

Sstalih 54 poslancev bi bilo izvoljenih po državnih listah. Volitev teh 54 poslancev bi se izvršila na osnovi proporca, ki bi se dobil iz vsote vseh glasov, katere bi oddale stranke v vsej državi.

Dve važni avdijenci.

Beograd, 15. oktobra. Včeraj sta se sestala Voja Marinković in Velja Vukičević. Vukičević je na tem sestanku izrazil Marinkoviću svoje nezadovoljstvo nad resolucijo »Demokratske zajednice«, ker smatra, da je bila z njo izrečena nezaupnica sedanji vladi. Vukičević smatra, da se pod takimi pogoji ne more nadaljevati današnja koalicija. Zato zahteva od Demokratske zajednice, da se določno izjavi, ali je za to vlado ali proti njej.

Voja Marinković ni o tem sestanku še nikogar obveslil. Sestal se je samo z demokratskimi ministri in jim povedal, o čem sta se razgovarjala z Vukičevićem. Marinković bo bržkone v nekaj dneh zahteval, da se »Demokratska zajednica iznova sestane k posvetoivanju in se opredeli napram današnji vladi.

Razen tega sestanka med Vukičevićem in Marinkovićem sta bili včeraj tudi dve pomembni avdijenci: dopoldne Vukičevićeva, proti večeru Marinkovićeva. Tudi ti dve avdijenci sta v zvezi z aktualnimi političnimi vprašanji v sami vladi.

DR. GOSAR O STANOVAJSKEM ZAKONU.

Beograd, 15. oktobra. Sinoči ob 6. do pol 10. je bila seja ministrskega sveta, na kateri so razpravljali edino o stanovanjskem zakonu.

Po seji so se vsi ministri zopet sklicevali na dr. Gosarja. Ta pa je bil precej rezerviran. Izjavil pa je: Objavljeni načrt zakona o stanovanjih je točen. Projekt, ki ga je prinesla »Politika«, ni natančen. Vsi člani vlade so se načelno zedinili v vseh točkah. Res je, da se bo zakon podaljšal še do 1. maja. Ni pa dosežen še popolnoma sporazum o vseh ukrepih. Tako hišni lastniki kot najemniki dobe nekaj več prostosti. O tem pa se bo še sklepalo. Ne bo nobenih izjem, da bi se kakim družabnim razredom, kakor n. pr. vojnim vdovam itd. dovolile kake koncesije.

KRALJ BORIS SE SE NI VRNIL V SOFIJO.

Sofija, 15. oktobra. Včeraj bi se bil moral vrniti kralj Boris. Toda on pride šele prihodnji teden. Sboranje bo otvoril predsednik Ljapčev, ki bo prečital prestolni govor. V tork pa se bo pričela razprava o proglasitvi prekega sode nad bolgarsko Macedonijo.

NEMSKI OPOMIN BOLGARSKI.

Bern, 15. oktobra. »National Zeitung« prinaša pod naslovom »Sod smodnika na Balkanu« članek, v katerem zaslopa tezo, da Bolgarija, ki živi v težkih gospodarskih razmerah, ne bi smela dražiti Jugoslavije. To pa toliko manj, ko pride zdaj na vrsto povečanje reparacij, kakor je to določeno v načrtu. Bila bi napaka, če bi se Bolgarija dala zavesiti od italijanskega liska, ki namigava, da bi bila Italija v slučaju oboroženega spopada na strani Bolgarije. Bolgarija se igra z ognjem, italijanski lisk pa neli ta ogenj. Zveza narodov ve, da so tu vmes prsli Italije, in se bo morala baviti tudi s tem vprašanjem.

FRANCOSKI PARLAMENT JE SKLICAN.

Pariz, 15. oktobra. Vlada je sklenila, da se parlament skliče za 3. novembra 1927.

ALJEHIN REMIZIRAL S CAPA- BLANCO.

Buenos Aires, 15. oktobra. 14. partija Aljehin-Capablanca je trajala 3 ure in je po 27. potezi ostala remis.

Razgalile so se.

»JUTRO« PROTI ZMANJŠANJU STANOVANJE KE MIZERIJE — »JUTRO« PROTI SLOVENSKI KULTURI. — SAMA PRAZNA DEMAGOGIJA.

Klosičen primer, kam more zavesti slepa strankarska zagrizenost, je način, kako vodi esdeesarski tisk boj za Zbornico za trgovino, obrt in industrijo. Samo da morejo blatiti svojega političnega nasprotnika, potvarjajo esdeesarski listi resnico in se zaletujejo v stvari, pa naj bodo te še tako dobre.

Tako grmi »Jutro« in ves esdeesarski tisk, ker gradi sedaj Zbornica stanovanjsko hišo. Treba res že precejšnje porcije socialnega čuta, če v današnjih razmerah kdo grmi, proti gradnji stanovanjske hiše. Samo slep strankarski fanatizem more pasti tako nizko.

Ze celo neoprostljivo pa je, če se kdo zaletuje v to, da gradi Zbornica stanovanjsko hišo. Vprašamo: Kdo pa ni bolj poklican, ko gospodarski krogi, da tudi svoje pripomočke k omiljenju stanovanjske krize. Naj ne čeka »Jutro« o bednih trgovcih in obrtnikih, ki bodo morali plačati milijone za to hišo, ker »Jutro« samo ve, da je to laž. Ogromno večino prispevkov zbornice plačujejo velika industrijska podjetja in samo ta bi bila upravičena protestirati proti gradnji stanovanjske hiše s strani zbornice. Toda ta ne protestirajo, ker se pač zavedajo, da je njihova socialna dolžnost, da pomagajo pri omiljenju stanovanjske krize. Mesto njih pa protestira »Jutro«. Ali je mar zagovornik Trboveljske, Jesenic in Ru, ali je mar pooblaščen, da protestira?

Ko je vladni komisar razpisal obligacijsko posojilo za zgradnjo 282 stanovanj, je bilo »Jutro« proti, ko je pred leti začel dr. Gosar svojo akcijo za omiljenje stanovanjske bede, so mu letela od iste strani polena pod noge in ko gradi sedaj Zbornica stanovanjsko hišo, je »Jutro« zopet proti. Ali je v resnici SDS patentirana, nasprotnico omiljenja stanovanjske bede? Ali niti to ne bo izučilo Ljubljancem.

Drug, še bolj neumen voliven šlager esdeesarjev je preureditev zbornice palače. Nčemo opravljati nobenega Sisičevega dela in učiti esdeesarje, kakošno skrb zahteva slovenska umetnost, temveč konstatiramo samo to-le. Slovenci smo tako srečni, da imamo arhitekta Plečnika, moža svetovnega slovesa. Iz ljubljani do svojega naroda živi g. Plečnik v Ljubljani, čeprav bi drugod po svetu lahko vlekel milijone, a ne dinarjev, temveč malo več vrednih čeških kron in šilingov. A g. Plečnik dela v Ljubljani vse brezplačno in zahteva samo to, da se dela dobro in tako,

da bo v čast slovenskemu imenu. In k sreči so se našli v Zbornici ljudje, ki imajo smisel za slovensko umetnost in žrtvovali za preureditev svoje palače potrebne vsote, da dobi Ljubljana in z njo Slovenija umetnino, ki bo še poznim rodovom v čast. Umetnine so seveda draga stvar, zlasti umetnine, ki ne poznajo nobenih imitacij, nobene talni-kulture. Toda vprašamo: Kdo drugi pa je bolj poklican, ko naši bogati industriji in trgovci, da zapuste potomec umetnino, ki bo v ponos slovenskega imena še tedaj, ko »Jutro« in o esdeesarskih polomijah ne bo več sledil? Zato vsa čast Zbornici, da je umela svojo dolžnost in da je dala slovenskemu narodu umetnino, ki je vsekozi slovenska in vseskozi na višku.

Samo čudno bi bilo, če se v to umetnino ne bi zaletavalo glasilo lažinaprednjaštva in esdeesarskih polomij.

To sta glavna dva šlagerja, ki jih ima esdeesarski tisk. Tretji pa je še bolj reven in še bolj neslan. Vse iz sebe so gospodje, ker ne morejo po Zbornici več nastopati po svoji mili volji in ker tudi za nje enkrat velja to, kar velja za vse druge. Pa se bodo še drugih stvari morali navaditi, ker so časi njih slave minili ne samo v Beogradu, temveč tudi v Ljubljani.

Sicer pa gospodom povemo, da smo jim prav radi na razpolago, če hočejo še razpravljati o volivnem redu in o volivnih pripravah. Če žele jim povemo, tudi to, kako je skušal neki esdeesarski agitator kupovati. Naj si zapomnijo, da ne mi, marveč oni potrebujejo obzirnosti.

Nismo se dotedaj mešali v potek volilnega boja za Zbornico, ker smo bili prepričani, da slovenski gospodarski krogi že sami vedo, kaj je njihova dolžnost. Ker pa postaja esdeesarski tisk vedno bolj drzen in ker vedno bolj potvarja resnico, tudi nismo mogli molčati in zato smo pokazali, kako je slepa strankarska strast esdeesarje tako razgalila in kako je dolžnost vseh svobodno mislečih gospodarskih krogov, da nastopijo proti tej kliki.

Ze davno bi bil v Zbornici mir in složno delo, če ne bi bilo kliki, ki misli, da se mora njej vse pokoravati in da marajo celo gospodarsko čisto neodvisni gospodarski krogi plesati po njih melodiji, pa čeprav ve ta melodija od Agro - Merkurja naprej povedati le o esdeesarskih polomijah.

čisto ista reakcionarna politika — samo ministri bi bili drugi. Mi nismo pozabili, da je dal Radić v zagrebški oblastni skupščini vrhovi novinarje na cesto in da je na najbolj brutalen način postopal proti opoziciji. Če v oblastni skupščini, ki je le majhna oblast, nastopa diktatorsko, kako bi šele nastopal Radić proti svojim političnim nasprotnikom, če bi imel državno krmilo v svojih rokah! Pribečevića pa smo videli na očeh, za demokrate pa vemo, da so glasovali za Obznano in za parcelacijo Hrvatske. Jasno je, da gre tej gospodi le za strankarske interese in da bi isto delali, če bi dobili vladu, kar so delali Pašić in vsi njegovi nasledniki.

Iz vseh teh razlogov je jasno, da ni ta demokratski blok, če se ustanovi samo za doseženje oblasti, niti najmanjše zaželen. Ker je jasno, da se demokratom neče iti v opozicijo, temveč da hočejo, da bodo čim krepkejši na vladi in da dobe policijsko ministrstvo in velike župane, ni zato tudi nobenega upa-

nja za osnovanje demokratskega bloka in to tem manj, ker noče Marinković iti ne z Radićem in ne s Pribečevićem. Vse križanje z demokratskim blokom je bilo samo manever Davidovića, da dobi policijskega ministra. To smo trdili v začetku vse kampanje in to so dokazali dogodki. Radikali in demokrate, čeprav se scvražijo, se bodo vendar za podelitev oblasti dogovorili, čisto postranskega pomena pa je, če bo ministrski predsednik Marinković ali Vukičević ali pa kaka peta oseba. Na vsak način pa Beograščani ne bodo izpustili vlade iz rok, Pribečević in Radić pa morata skupno v opoziciji premišljovati o usodi prečanov, ki vodijo slabo politiko, ker služijo vedno le enemu ali drugemu voditelju partiturnih srbskih strank.

Tako nepristranski glas in v resnici ni pomoci enemu slovenskemu »inteligentcu«, ki tudi po teh izredno odkritih besedah še z navdušenjem sedi na limanicah v demokratskem bloku.

Dosedanji in bodoči razvoj evrop. manjšinskih kongresov.

BLIŽNJE NALOGE.

V smislu sklepa, sprejetega na zadnjem kongresu, mora novi izvršilni odbor izdelati statut, ki bi predvsem vseboval določbe glede sprejema novih skupin. Ta statut bi imel odbor predložiti odposlancem vseh skupin, da ga odobro. Potem bomo sklicali prihodnji kongres. Glede sprejema novih skupin bi bilo po mojem mnenju potrebno bolj misliti na to, na kar smo spočetka, leta 1925., še mislili, toda pozneje, ko je postalo vprašanje sprejema novih skupin sporno, preveč izgubili iz vida. Kongresi so dogovorjeni sestanki.

Važen je dogovor; ta je temelj sestajanja in skupnega dela. Kongresi niso zavodi, kamor mora biti principielno vsak sprejet, ki razpolaga z gotovo kvalifikacijo, ustrezajočo imenu kongresa. Ime kongresa je okrajšana označba nalog elementov, ki ga tvorijo. Le to in nič več. Kakor se meni zdi, se pravi grešiti zoper idejo kongresa kot dogovorjenega sestanka, če dosedanjim udeležnikom poskuša na temelju večinskega sklepa vsiliti nove udeležnike. Kvečjemu in tudi ne zmirom — če bi to določil posebno kvalificiran večinski sklep, toda tudi tedaj šele na podlagi novega principielnega dogovora. Nasprotno pa ne sme biti izigravan namen naših kongresov, ki hočejo koristiti manjšinam. Skušnjava je močna, tako misel razplesti do absurdnosti in smešnosti. Treba se je s tem sprijazniti, da se tudi potom najtemeljitejši izdelani določbe o sprejemu naših skupin in o njihovi potrebni kvalifikaciji ne da obiti omenjene točke, zahteve po čim največji soglasnosti vseh bistvenih sklepov. Vsled tega se tudi bojim, da ne bo z nobenimi določbami našega statuta mogoče izpremeniti vprašanja o sprejemu novih skupin v priprosto računsko nalogo. Začrtali bomo pač statutarne smerice, toda konkretno rešitev bomo v slučaju spora našli zmirom le potom sporazuma.

Politične vesti.

— **Zahteve demokratov.** Po beograjskih informacijah so zahtevali demokratski ministri od Vukičevića to-le: 1. Demokrate dobe notranje (policijsko) ministrstvo. Če jim radikalni to ministrstvo ne bi hoteli odstopiti, potem dobe podtajniško mesto v notranjem ministrstvu. 2. Demokratom odstopijo radikalni še poljedelsko ministrstvo in ono za agrarno reformo, dočim demokrate vsa dosedanja obdrže. 3. Demokrate dobe 20 velikih županov. 4. Demokrate dobe od 280 okrajnih glavarjev celih stopetdeset. — Torej doka dvojne garniture v uradništvu naj se zopet prične!

— **Opozicija nezadovoljna z demokratami.** Opozicija, zlasti radićevci, so silno nezadovoljni s postopanjem demokratov. Zlasti so ogorčeni, ker demokrate redno glasujejo v verifikacijskem odboru z radikali proti vsem obtožbam opozicije. Radić je vsled tega stavil demokratom že ultimatum in izjavil s svojim »Narodnem Valuc«, da bodo radićevci izvajali vse konsekvence proti demokratom, če ne bodo ti izpremenili svoje taktike v verifikacijskem odboru. — Enako je odločno nastopil proti demokratom vodja zemljoradnikov Joca Jovanović. Izjavil je, da bodo Davidovića zapustili ne samo politiki, temveč tudi iz naroda, če ne ob takoj spreminil svoje dosedanje politike in šel v smeri, kakor v začetku. Jovanović pravi dalje, da je podoben demokratski komunike onim francoskim vojnim poročilom, ki so se izdajala tedaj, kadar se ni nič zgodilo. Komunike demokratske zadnjice je čisto nejasen, je zaključil g. Jovanović svoja izvajanja.

— **Rakovski odpoklican.** Končno se je sovjetska vlada vendarle ustrašila preloma s Francijo in ustrelega francoski vladi ter odpoklicala Rakovskega. Za njegovega naslednika bo imenovan sedanji sovjetski poslanik v Tokiu Dovgalovski. Po poklicu je Dovgalovski inženir in je bil vsled soudeležbe pri revoluciji l. 1905 od carske vlade pregnan v Sibirijo. Po boljševiški revoluciji je postal poštni minister v sovjetski vladi.

— **Stalin proti opoziciji.** Vodstvo komunistične stranke je izključilo iz stranke Serebrjakova, Šacova in Preobraženskega, ker so ustanovili tajno tiskarno, ki je razširjala nauke opozicije. Posebno izključitev Preobraženskega je vzbudila največjo senzacijo, ker spada Preobraženski med vodilne teoretične boljševizma. Pa tudi po deželi je začel Stalin energično nastopati proti opoziciji. Tako je kontrolna komisija v Erivanu (Armeniji) izključila iz komunistične stranke pet najboljših članov opozicije. Še ostreje je nastopil izključila iz stranke kar 85 voditeljev opozicije. Voditelj opozicije Manurov je izgnan in se nič ne ve o njegovi usodi. — Obsežna preiskava, ki jo je odredil Stalin, je ugotovila, da so bile organizacije opozicije odločile širjenje po vsej Rusiji in da je pripravljala opozicija odločilen udarec proti osrednjemu

odboru. Čeprav napoveduje opozicija še odločen boj proti Stalinu, vendar pa je le malo upanja, da bi uspela, ker je strankin aparat še trdno v Stalinovih rokah.

— **Vatikan o rimskem vprašanju.** »Osservatore Romano« podaja v uvodniku stališče Vatikana do rimskega vprašanja. Pravi, da se ne sme misliti, da so nastopile vsled uljudnega tona, ki je zavladal med Vatikanom in rimsko vlado, tudi že res prijateljski odnosi med obema. Vatikan vztraja slej ko prej na rešitvi rimskega vprašanja. Ni sicer treba, da bi bila papeževa država obnovljena v prejšnjem obsegu, toda obnovljena mora biti in Italija, ki je neodvisnost papeža uničila, je moralno dolžna, jo zopet obnoviti. To stori Italija tem lažje, ker jo majhna papeževa država ne more niti najmanj ogroziti. Vatikan ne zahteva nobene garancije od drugih velesil za nedotakljivost te države, ker se obnovev papeževe suverenosti tiče samo sv. stolice in rimske vlade. Vatikan upa, da bo pripravnost italijanskega naroda poskrbela za pravilno rešitev.

— **Paleologue demantira madjarska »odkritja«.** Tiskovni oddelek rumunskega zunanega ministrstva poroča, da je rumunski poslanik v Parizu Konstantin Diamandji prejel od bivšega ministra Paleologua pismo, v katerem piše: Dragi prijatelj! Bil sem siguren, da ne boste niti malo pripisovali francoski vladi odgovornost, češ, da je ona leta 1920 vodila bizarna pogajanja z madjarsko vlado, katere že več nedelj povzročajo toliko vznemirjenosti pri Madjarih. Sličnih pogajanj sploh ni nikoli bilo. Kar se tiče službene note, katero naj bi jaz podpisal in radi katere je dvignila madjarska vlada toliko vika in krika, izjavljam, da je to falzifikat od prve do zadnje vrste. — Paleologue.

— **Amerika gradi nove križarke.** »United Press« trdi, da je ameriško mornariško ministrstvo izdelalo še pred pričetkom ženevske razorožitvene konference taven načrt o pomnožitvi ameriške vojne mornarice. Ta tajni načrt je bil izdelan za slučaj, da se konča ženevska konferenca brezuspešno. Sedaj se bo pričel ta načrtu polagoma uresničevati. Po zanesljivih informacijah bo zgradila ameriška vlada še 10 križark od 10.000 ton in bo tako postala tudi glede križark enako močna kot Vel. Britanija. Ker pa je Amerika mnogo močnejša glede torpedov in tudi velikih ladij od Vel. Britanije, bo pomorska premoč Amerike sedaj zasigurana.

— **Vprašanje reške svobodne cone.** Na Reko je prispel general Macinghi, predsednik vladne komisije, ki ima nalogo proučiti položaj v vseh večjih italijanskih lukah in staviti konkretne predloge v pogledu aplikacije nove vladne odredbe o razširitvi svobodnih lukh. Generala Macinghi so sprejeli predstavniki oblasti. Sedaj proučava položaj in teren. Če par dni bo odpotoval v Rim, kjer so stali vladni konkretne predloge z ozirom na razširjenje svobodne luške cone na Reki.

Nepristranski glas o sedanjem političnem položaju.

Ker se esdeesarska farbarija o sedanjem političnem položaju še ne neha in ker se na drugi strani najde še vedno vse polno takozvanih inteligentov, ki tej farbariji z navdušenjem nasledajo, objavljamo v sledečem dobesedno uvodnik »Obzora«, ki ima malo boljše zveze z Beogradom ko »Jutro« in ki je tudi malo bolj uvažen ko naše slavno »Jutro«. Pri tem pa ni »Obzor« glasilo prav nobene stranke in je zato njegova sodba, sodba res nepristranskega in objektivnega lista.

In »Obzor« pravi: »St. Radić ima novo idejo. Ne mara več »demokratskega bloka«, ker mu je to premalo, zato zagovarja sedaj koncentracijo, to je, da se ustvari vlada, v kateri bi bili radikali, demokrate, Pribečević in Radić. Po njegovem mnenju bi bila taka stvar najboljša, ker bi bil skoraj ves parlament v vladi, a v opoziciji bi bili samo trije poslanci. Idealnejša vlada in idealnejša parlamente si sploh ni mogoče misliti!

Druga stvar pa je, kako bi izgledala ta fantastična vlada v realnosti in če bi sploh preživela celih 24 ur svojega življenja. Mišlimo, da bo tudi ta akcija propadla, ko mnoge druge Radićev koncepte, da mogoče je celo, da Radić v najkrajšem času proglašiti tudi Davidovića za »pokvarjenega gospoda«, ker mu že pošilja ultimatum. Gospod Davidović tako grmi Radić, se mora odločiti ali za koalicio z radikali, ali pa za demokratski blok s Pribečevićem in Radićem. Mi smo opetovano skušali naši javnosti in tudi radićevcem pojasniti, da ne poznajo ne Beograda ne pašicevcev in ne Davidovića. Naši ljudje sodijo tudi doma beograjske politike po naših razmerah in našem pojmovanju. Oni mislijo, da bodo demokrate zaradi kake ideje vstopili v opozicijo! Pozablajo, da gredo v Beogradu v opozicijo samo tedaj, kadar morajo, kadar ne morejo dobiti oblasti. Demokrate se prerivajo z radikali in sigurno je, da se ne bodo nikdar odkritosrčno sporazumeli. To pa jih ne moti, da ne bi bili skupno v vladi, kadar vedo, da ne eni ne drugi sami ne morejo biti na vladi.

I Vukičević i Davidović manevrirata kako bi sama (a s pomočjo prečanov) dobila oblast. Davidović še vedno upa, da bo to mogoče in skuša odbiti radikale, ki so trenutno močnejši, ti pa se zopet boje za svojo oblast in so ustavili vse medsebojne prepire in skušajo razbiti Davidovićeve račune. In v tem intrigriranju, podstavljanju in farbanju obstoji vse beograjsko politično življenje, pri čemur pa se nihče ne briga za interese države. V Beogradu je vedno vladna kriza, nič ni stalno in zato se nič ne dela, ker vsi čakajo na rešitev krize. Povdarili smo in to ponavljamo, da so vse te krize samo osebna borba posameznih strankarskih oligarhov (poklicnih politikov, op. uredn.) za oblast. Tu ni govora o programu, delu, o boju idej, temveč gre le za to, kdo bo minister!

Vukičević je sicer napovedal spremembo režima ter priznal vse napake dosedanje državne politike, pa čeprav je imel dobro voljo, vcdi on dejansko isto politiko z istimi metodami, kakor so jo vodili pašicevci in vse ostale vlade. Treba je samo prečitati poročila iz verifikacijskega odbora, da se vidi kako je ostalo pri starem. (Nekaj se je le zboljšalo. Op. uredn.) Ista nasilja, ista izigrava-

nja, iste tatvine kroglic kakor pod PP režimom. Opozicija se zgraža in Pribečević kriči, toda če bi danes dobil moč, bi delal ravno to, kar je delal s Pašićem. Razlika je samo v tem, da so bili od terorja sedaj zadeti tudi Srbi. Preje so največ preganjali Hrvatje, pa tedaj so molčali demokrate, trgpanja pa je odobral Pribečević. (Kakor jih je pri nas odobralo Kramarjevo »Jutro«, Op. uredn.)

Da se bo ravno tako postopalo tudi proti narodnostim v onih krajih, ki jih vsaka vlada smatra za svojo rezervo in svoj rezervuar za mandate, je čisto jasno. Toda za to se nihče ne briga, niti se kdo pritožuje proti temu.

Davidović in demokrate se z vso pravico pritožujejo nad policijskim terorjem, toda značilno je, da se ne pritožujejo vsled tega, ker ni svobode in enakopravnosti, za vsakega državljanca, temveč le zato, ker mislijo, da jim je to na škodo. Ne zahtevajo oni od radikalov demokracije in svobode volitev, temveč zahtevajo ministrstvo policije, torej ono moč, ki odločuje pri srbijskih volitvah. Davidović zahteva 15 velikih županov in okoli sto okrajnih glavarjev. In v tem je spor z radikali, ne pa v načelnem boju. Boj za policijo razdeljuje demokrate in radikale, a g. Radić misli, da gre boj med reakcijo in demokracijo! Kakor da niso srbijski politiki reakcijski, kadar so na vladi in revolucionarni in demokrate, kadar so v opoziciji! (In ali niso natančno taki tudi naši esdeesari! Op. uredn.)

Če bi Davidović v resnici mislil le na demokracijo a ne na svoje strankarske interese, on ne bi niti stopil v koalicio z radikali. Če bi pa stopil v nadi, da bo Vukičević pri volitvah korekten, bi moral takoj zapustiti vladu, (če bi se vršila nasilja), pa magari, da bi Marinković ostal v vladi. Če bi bil to storil, potem bi mogel pred javnostjo figurirati kot vodja demokracije, tako pa izgleda tudi on kot »partizane«, ki manevrirata, da si pridoni oblast. Ali mar niso smešne vse te fraze o demokraciji in vse te pritožbe demokratov nad volivnim terorjem in vse to dolgo trajno posvetovanje demokratskega kluba o časovnem prelomu z radikali, ko pa istočasno glasujejo demokrate v verifikacijskem odboru skupno z radikali in odpravljajo po vrsti vse pritožbe opozicije? Na delu se spoznava junaki, poslanci pa pri glasovanju, demokrate pa glasujejo z radikali! In to je najvažnejše v vsej stvari.

Če bi Davidović, Radić in Pribečević v resnici ustanovili demokratski blok s ciljem, da se iz temelja izpremeni naša politika, da se uveljavita zakon in pravica, enakopravnost in svoboda, bi bila sigurno vsa javnost za njih. Toda kdo naj veruje Pribečeviću, da je on pripravljen boriti se za svobodo, ko pa je dokazano, na je najhušji reakcionarec, kadar je na vladi! Kdo naj veruje Davidoviću, ko pa so vidni njegovi manevri, da si pribori ministrstvo policije! In kdo naj veruje Radiću, ko pa vendar vsak hip menjava svoj program, svoje temelje, in svoje zaveznike! Sedaj je najboljši prijatelj Pribečevića, dočim je bil še večeraj Pribečević po Radiću »ogabnejši batinaš«! V politiki ne zadostuje ideja, temveč potrebni so tudi ljudje, ki bodo te ideje izvajali, mi pa ne verujemo, da bi ti strankarski šefi uveljavili v našem pol. življenju drugo politiko od one, ki si je vodila sedaj, temveč mislimo, da bi se vodila

Obnovljeno delovanje „Slovenske Matice“ na temelju novih pravil.

»Slovenska Matica« je najstarejše književno-znanstveno društvo za izobraženstvo na Slovenskem. Ustanovljena miselno 1863. leta, a pravno 1864. leta, je pol stoletja izpolnjevala svojo nalogo s tem, da je izdajala slovenske, znanstvene in potrebne šolske knjige. Posebno si je pa prizadevala, da se znanja Slovence z njih zemljo, zgodovino in narodno dušo. Zato je pripravljala izdajo zemljevida slovenskega ozemlja ter začela priobčevati zemljepisno-zgodovinske opise slovenskih dežel pod skupnim imenom »Slovenska zemlja« in »Slovenske narodne pesmi«.

Pri tem delu jo je zadela svetovna vojna z vsemi posledicami in nato preobrat, ki je sicer ustvaril narodno državo, katere del smo tudi Slovenci, a na drugi strani odtrgal tretjino slovenskega naroda od celote. Ta nesreča je v zvezi s povojnimi razmerami, ko je duševno razbiti in gospodarsko oslabiljen izobraženstvo izgubljalo možnost in smisel za umetniško-znanstvene vrednote, imela posledice tudi za »Slovensko Matico«.

Kljub vsemu temu je vendar novi odbor, ki je prišel na krnilo meseca novembra 1920. leta, izvršil dedščino, ki jo je bil prejel od svojih prednikov: poleg manjših slovenskih in znanstvenih spisov je izdal »Zemljevid slovenskega ozemlja«, dokončal zbirko »Slovenskih narodnih pesmi« in »Slovensko zemljo« razen zemljepisnega dela Štajerske »Prekmurjem, ki se pa tudi pripravlja. Novi odbor je letos olajšal tehnično poslovanje in uredil glede na zboljšanje valutne razmere članarino, pri čemer pripominjamo, da je »Slovenska Matica« ob svoji veliki knjižni zalogi brez dolga.

»Slovenska Matica« prihaja z novim delom na dan. Obrača se na slovensko izobraženstvo, da se ji pridruži v čim večjem številu in tako pospešuje slovensko umetniško in znanstveno knjigo. Posebej opozarjamo na izdajanje Cankarjeve Zgodovine likovne umetnosti v zahodni Evropi, ki ž njo prednjačijo Slovenci pred drugimi južnimi Slovani.

Članarina za leto 1928 znaša 50 Din in dobe člani za ta znesek naslednje tri knjige: 1. Dr. Izidor Cankar: Zgodovina likovne umetnosti v zahodni Evropi, 2. snopič. 2. Dr. Janez Mencinger: Moja hoya na Triglav (uredil dr. Jos. Tomlinšek). 3. Bernhard Shaw: Sveta Ivana (prevedel Oton Zupančič).

Knjige izidejo v začetku 1928. leta. Pričakujemo od slovenskega izobraženstva, da ne zamudi te prilike in si za malo članarino preskrbi solidno umetniško in znanstveno berilo, kar si naj šteje v svojo dolžnost.

»Slovenska Matica« je nepolitično ter v ničemur konkurenčno društvo širšim slojem namenjeni Mohorjevi družbi ali Vodnikovim družbi.

Nacin plačevanja članarine za redne člane:

a) Pristopivši član plača (poverjeniku) ta-

koj članarino proti potrdilu na »Prijava«; b) želi poravnati članarino po čeku sam; c) želi plačati po čeku v obrokih (največ 5 mesečnih po 10 Din); d) član želi plačati članarino ob sprejemu knjig.

Danes so torej vse možnosti odplačila po volji pristopivših članov.

Pokrovitelji plačajo, in sicer juridične osebe (knjižnice, društva, družbe, korporacije) enkratno 10.000, posamezniki 5000 Din.

Ustanovniki: juridične osebe 5000 Din, posamezniki 2000 Din.

Društveni enkratno pristopnino 100 Din in vsako leto redno članarino (letnino).

Redni člani le članarino (letnino).

Dosedanji ustanovniki, ki žele ostati ustanovniki v naprej, morajo doplačati razliko med novo in staro ustanovnino. Ako pa tega ne store, dobe vse knjige, če plačajo razliko med letnino rednih članov in obrestmi vplačane (stare) ustanovnine.

Ustanovila se bodo, oziroma so deloma že ustanovljena poverjenosti »Zven Ljubljane po vsej Sloveniji na sedežu okrajnih sodišč za cele okraje, po potrebi tudi v drugih večjih prometnih krajih za dotične okoliše.

Da se olajša delovanje društvenega administrativnega upravnika z nabiranjem članov v Ljubljani, se vabijo vsi interese iz Ljubljane, a tudi vsi izven Slovenije živčijo Slovenci, da prijavijo pismeno po dopisnici društvu svoj pristop in način zaželenega odplačevanja članarine; stori se to lahko tudi osebno ob delavnicah med 10. do 12. ure dopoldne v društveni pisarni (v lastni hiši na Kongresnem trgu števil. 7).

»Slovenska Matica« ima velike zaloge v prejšnjih letih izdanih knjig in okroglo 7000 izdovod zemljevidov »Slovenska zemlja«, ki je bila izdelana med vojno še v vojaškem geografskem inštitutu na Dunaju. Vsak zemljevid obstoji iz 4 velikih pol ter da družba na njih narisati državno mejo, da bodo uporabni tudi za šolske namene, bolj pregledni in očitni dokaz, koliko Slovencev živi, žal, izven ujedinjene Jugoslavije.

O vsej tej zalogi izide v kratkem natančni seznam. Člani bodo deležni zelo znižanih cen za vse knjige in zemljevide.

»Slovenska Matica« je z »Narodno galerijo«, »Znanstvenim društvom za humanistične vede« in »Slov. Pravnikom« podlaga bodoče »SLOVENSKE AKADEMJE ZA ZNANOST IN UMETNOST«.

Nabavni izdatki za knjige za leto 1928 visoko presegajo članarino 50 Din, za katero dobe člani te knjige, ki se bodo na književnem trgu pradjale najmanj enkrat dražje. Primanjkljaj med nižjo članarino in nabavnim izdatkom krije društvo iz dohodkov svoje neobremenjene hiše.

V Ljubljani, v oktobru 1927.

ODBOR.

I. P.

Pismo iz Zagreba.

Velika brezposelnost, ki vlada kakor v drugih naših mestih, tako tudi v Zagrebu, sili človeka, da pogleda, kako je v tem malem jugoslovanskem Parizu urejeno glede delavskega vprašanja. Kdor je imel le malo prilike pogledati v to vprašanje, je kmalu uvidel, da stoji v tem oziru Zagreb daleč za Ljubljano navzlic temu, da ima Zagreb močne delavske organizacije, med katerimi stoji na čelu delavskega pokreta komunisti, ki so si pri volitvah v oblastno skupščino in v mestno zastopstvo pridobili lepih uspehov. Ravno to pa je zelo značilno za tukajšnje delavske razmere, katere kažejo, da je tu mnogo političnega kričanja, premalo pa podrobnega strokovnega dela.

Slično dejstvo opazimo tudi pri drugih hrvatskih političnih strankah in tudi pri prosvetnih organizacijah. Seljačka radičeva stranka n. pr. zbira mase ljudstva s prireditvami in zabavami, ki so bile pri slovenskih organizacijah v navadi pred več kot dvajsetimi leti. Podobne pojave opazimo tudi pri drugih organizacijah. Uniforma, godba, zastave in neizogibni ples — to je, kar Hrvata vleče in navduši. Poleg marksističnih socialističnih delavskih organizacij se nahaja v

Zagrebu tudi kršč. soc. organizacija, o kateri delu pa nisem mogel celo letošnje poletje drugega zaslediti kot to, da je nastopala pri cerkvenih procesijah in da je priredila v Zagrebačkem Zboru dve veselici, kateri obeh glavna točka je bil ples.

Čisto po zgledu SLS nastopa in dela tukajšnja Ljudska stranka, ki zna postati enkrat ena izmed najmočnejših hrvatskih strank. Razmere v nji so pa za zdaj take, kot so bile v Sloveniji takrat ko je začela nastopati predhodnica sedanje SLS, dr. Sušteršičeva katoliška stranka. Le da se te razmere razvijajo v hitrejšem tempu. Hrvatska duhovščina še daleč ni tista kot je slovenska. Nje člani vidimo nastopati skoro v vseh strankah; njeno podrobno politično, gospodarsko in prosvetno delo pa se še od daleč ne more primerjati z delom slovenske duhovščine. Morda se bo v tem oziru marsikaj popravilo, ko bo odšel med narod nov, mladi rod, vzgojen v novem nadbiskupskem konviktu, ki se zdaj gradi v Zagrebu. Znamenja ne kažejo, da bi bil tej hrvatski ljudski stranki prihranjen boj za in proti klerikalizmu, kot ga je vodila dolga leta slovenska njena posestrima. Iz njenih vrst samih vstaja, zlasti med

Valentin Gorjanski:

ŠKODLJIVA IGRAČA.

Neka igrača, ki sem jo slučajno izsledil v izložbenem oknu mi je izredno ugajala. Vstopil sem in jo kupil. Vsa igrača je obstojala iz steklenice za črnilo in neverjetno dobro ponarejenega madeža črnila. Če si prevrnil steklenico iz podložil madež, bi vsak mislil, da si razlil črnilo.

Jaz sem vesel človek. Celo bolj vesel, kot se pa mojim letom spodobi... Rad napravim kakšno šalo. Brez dolgega razmišljanja sem stopil k znani družini, z namenom, da jo spravim malo pokonci...

Tu, pogledajte, sem dejal, »kako poceni sem kupil tole črnilo. Polna steklenica 20 kopejk...«

Besede »poceni« učinkujejo kakor elektrika, celo popolnoma brezpomembnem predmetu, ali tak, ki mu ne veš koristi zbuditi pozornost, če je bil poceni pridobljen.

»Da, sem nadaljeval, »vesel sem, da se mi je posrečil ta ugoden nakup! Zelo sem zadovoljen. Tudi moja žena bo vesela. In celo moja tašča bo prijaznejša z menoj... ah!«

Spretno sem pahnul steklenico na prt in še spretneje sem podložil ponarejeni madež pod njen vrat.

»Moj bog! — sem vzkliknil ves obupan. Hišna gospodinja je letala po sobi in klicala služinčad. Nesrečni madež črnila se je odražal na čistem prtju. Pet let se je edina hčerka mučila s tem umetniškim delom.

Bil sem z efektom zadovoljen, nadaljeval sem šalo in se iznebil še par obupanih vzklikov, polnih razburjenosti, obžalovanja in najponižnejše prošnje, naj mi oprostite.

»Hitro, hitro!« je kričala gospodinja. »Kos papirja ali čunjo. — Hitro...«

Uboja žena se mi je že smilila. Užaljena in v skrbeh je ogledovala prt.

»Pomirite se, sem dejal v želji, da bi šalo še malo nadaljeval. Pomirite se! Kupil vam bom nov namizni prt...!«

»Kaj!« je zakričala jezna gospa z brezmejnimi zaničevanjem. »Vi in kupili? Vi, ki nosite že drugi klobuk mojega moža in ki jeste trikrat na teden pri nas. Vi, ki mažete nekakšne neumne in nepotrebne podobice, mesto, da bi se lotili dela? Vsi se smejejo Vašim zinazkom! Vsi, vsi! In nihče vam ne verjame, da ste umetnik... SLIŠITE — nihče!«

Bil sem užaljen. Grobe ženske. V tem trenutku je povedala vse, kar je skrivala v dnu svoje malenkostne, brezpomembne duše pod masno dobrotljivost.

»Sramota,« sem dejal. »Kaj vas ni sram, da mi vse to pripovedujete? Zal mi je za to šalo... Tu, le pogledajte!«

Vzel sem madež — ploščat kos železa, namazan s črno barvo — z mize in ga s steklenico vred vtaknil v žep. »No, vidite — nič ni! Samo trik. Nobene sledi ni več! Le vaše ostre besede so ostale...«

Zdaj je bil efekt še večji.

»Tako! Le šala?«, je vzkliknila gospa s prijetnim glasom. »Tako!« sem si mislila...«

mladino, zelo močna struja, ki zahteva, da je najmerodajnejši in najodločnejši faktor cele takomenovane »katoliške akcije« episkopat. Vstajajo pa iz nje vrste tudi tre struji nasprotni glasovi. Brezdvomno pa odlikuje hrvatsko ljudsko stranko med drugimi političnimi strankami to, da je njen program jasno začrtan in da se zaveda, da je edina pot, ki je možna privedi do uspehov, podrobno delo med ljudstvom. V tem oziru je prvačila dozdaj samo Radičeva stranka.

Želja po trenutnih, vnanjih uspehih mesto po trajnem podrobnem delu na strokovnem polju, ta želja je vzrok, da se delavske stranke ne morejo med delavskimi masami trajno usidراتi. Anarhija, ki vlada v delavskih strokovnih organizacijah, pritiska delavske mase med komuniste, ki pri vsakih volitvah radkriljujejo vse druge politične delavske organizacije. O razmerah zakonite delavske zaštite v tovarnah nisem podučil, pač pa sem imel priliko seznaniti se s tozadevnimi razmerami med obrtniškim delavstvom. Med temi sem našel take razmere, da o kakih urejeni delavski zaštiti sploh ne more biti govora. Zakonitega delavnega časa po teh delavnicah spoh ne poznamo. Konkurenca brezposelnih, povečini obrtniških strokovno neorganiziranih, obrtniških delavcev razdira vsak temelj osnovnih plač povečini obrtnih delavnic. Dela se samo da se je pod streho in da je opoldne kaj za želoec. Na vse drugo se v teh razmerah pozablja. Naravno je, da v takih razmerah tudi o kakem določenem številčnem razmerju med pomočniki in vajenci po delavnicah ne more biti govora. Kar pa se tiče zdravstvenih razmer po delavnicah je pa to žalostno poglavje zase. Glede zakonitih odpovednih rokov ima delodajalec zelo lahko stališče. Pri sprejemu v delo brezposelnega in neorganiziranega delavca si pusti delodajalec podpisati izjavo, ki mu omogočuje postaviti delavca vsak čas na ceto.

Zalostno je vse to, ampak resnično. V naši mladi državi se ravno ne moremo pritožiti, da ne bi bilo na polju socialne zakonodaje marsikaj storjenega. Tu pa opazimo, da ravno oni, ki bi morali te svoje zakone, postavljene njim v korist, najbolj čuvati, jih pa prezirajo. Kdo je temu kriv? Prvič veliko pomanjkanje smisla delavstva za strokovno organizacijo. Drugič pritisk mnogih izvenhrvatskih delavcev v Zagreb. Tretjič — brezposelnost. To brezposelnost pa neorganizirani delavci sami pospešujejo s tem, da delajo preko maksimalnih delavnih ur in s tem stotinaam odjedajo kruh. Res je, da brezposelnost tira delavca v anarhijo. Politično ga zaveja v frazerski komunizem, strokovno pa v suženjstvo, v katerem pozablja na vse pridobljene delavsko zaščitne zakone samo, da si more po dolgem stradanju zopet za silo napolniti želoec. V takih razmerah pada delavski pokret zopet za desetletja nazaj, ali pa se osredotočuje v valovih

komunizma, kateri valovi pa se pri nas razbijajo ob zidovih zakona o zaštiti države. To so doživeli v zadnjem času zagrebški komunisti v tem, da so jim bili uničeni njih mandati v mestnem zastopstvu.

Ena največjih in najlepših palač v Zagrebu bo izročena čez nekaj dni namenu, za katerega je bila zgrajena s stroški 40 milijonov dinarjev. Med temi milijoni jih je vsaj polovica delavskih. Na pročelju te palače se vidi napis v zlatih črkah: »središnji ured za osiguranje radnika. Nedaleč od te palače je glavni zagrebški kolodvor. Tam pred njim in po klopeh parka Zrinjevca pa se tere brezposelnih, ki iščejo in čakajo že tedne in tedne dela. Pa tam gori na Kaptolu okoli spomenika Marije Device! Pa povsod, povsod jih dobiš. Nedavno je prisedel k meni na klop na Zrinjevcu mlad človek. Izgledal je tako, da bi ga Meštrovic porabil lahko za model kipa, ki bi ga naslovil »sestradana mladost«. Vse na njem je bilo še mlado in živo, toda vse ogrnjeno v pajčevino stradanja. Samo en teden jela in dela, pa bi bila iz tega človeka izlita zopet sama mladost. Začel je pogovor in mi odkrito pripovedoval kako se že tedne in tedne peha okrog, da bi prišel do kakršnegakoli dela. Vse zaman. — V Savo bi šel, pa se bom, ker znam plavati. Obesiti bi si moral kamen krog vratu. — Tako je končal žalostno pripovedovanje. Kriminalna policija ima v tem času polne roke dela, v časopisih pa se vrsti rubrika za rubriko o samomorih...

Ni samo v Hrvatski, ampak celokupno jugoslovensko delavstvo potrebuje mladih, močnih sil, ki bodo znale in mogle v prvi vrsti med razlepjenim, do suženjstva ponižanih delavstvom vzbuditi samozavest in privedi te mase v večini v prvi vrsti v svoje strokovne organizacije in jih iz teh voditi naprej do političnih uspehov. Potem ne bo sameval v našem parlamentu en sam delavski zastopnik, kot je to sedaj. Brezdvomno pa je, da je brezposelnost rak, ki ne razjeda samo teles tisočev in tisočev, temveč razjeda tudi organizacije, ker uničuje v njih članih zaupanje v cilje in namene organizacij, uničuje samozavest posameznikov in s tem tudi že pridobljene in uzakonjene pravice. V Nemčiji in Avstriji lahko opazujemo, s kakšnim veseljem bilježijo časopisi vsak mesec vsak še tako neznamen padec brezposelnosti, ker jim je to najzanesljivejšo merilo njih gospodarskega napredka in popuščanja krize. Čudno je to, da se je letos v Zagrebu silno mnogo gradilo. Poleg novih stavb se mnogo popravlja. Mnogo starih hiš se ruši in na njih mesto postavljajo nove. Brezposelnost je pa navzlic temu razmeroma malo padla in zdaj na jesen in zimo zopet močno narašča. Tudi za početa zimska sezona med obrtniškim delavstvom, zlasti krojači, čevljarji itd., oddaleko ne odgovarja pričakovanju in upanju. Ali se res potapljam še v globokejšo gospodarsko krizo?

Nova odkritja Burceva.

Znani ruski žurnalist Burcev, ki je postal pred vojno slaven vsled svojih odkritij o delovanju carske Obrane in zlasti provokaterja Azeva, se je sedaj proslavil s senzacionalnim odkritjem o provokatorskem delovanju Čeke.

Pred letom dni se je namreč posrečilo znamenemu ruskemu publicistu Sulginu tajno priti v Rusijo. Sulgin je bivši poslanec dume, znan tudi po tem, ker je predložil carju v podpis znano izjavo, s katero se je odrekel prestolu. Sulgin je bil v Rusiji več mesecev, ne da bi vedela sovjetska vlada o njegovem bivanju. Po povratku iz Rusije je izdal veliko knjigo »Trinasta«, v kateri popisuje sedanje razmere v sovjetski Rusiji. Glavna misel njegovega dela je, da so ostale razmere v Rusiji v bistvu iste kakor so bile, samo da so se nekoliko poslabšale. Knjiga je bila zato za sovjete nad vse ugodna, zlasti še, ker je bil Sulgin znan kot odločen nasprotnik sovjeto.

Burcev pa je sedaj odkril, da je Sulgin strahovito nasel čeki in da je ta naravnost redigirala njegovo knjigo. To pa se je zgodilo tako-le:

Čeka je prisilila s torturami bivšega carskega uradnika Jakuševa, da je postal njen vohun in agent provokateur. Jakušev je nato v zvezi z nekim Operpulom ustanovil pod pokroviteljstvom Nove državne policije (Čeke) tajno organizacijo, ki je štela 400 oseb. Odposlancem te organizacije se je posrečilo,

da so prišli v tujini in stik z ruskimi emigranti in si priborili njih zaupanje. Ker so izvedeli, da namerava oditi Sulgin tajno v Rusijo, da izve za usodo svojega sina, so ga Jakušev in tovariši z lahkoto prepričali, da ga bodo uhitopili v Rusijo. Sulgin je njih ponudbo sprejel, prišel v Rusijo, kjer pa je bil stalno pod nadzorstvom Čeke, ne da bi se mu o tem le količikaj sanjalo. V Moskvi je prišel Sulgin v stik s tajno protisovjetsko organizacijo, ki pa je bila dejansko sestavljena iz samih agentov Čeke. Ti so uprizarili posebne tajne sestanke in Sulgin je slepo vse verjel. Ko bi se imel Sulgin vrniti, ga je hotela Čeka ubiti. Jakušev pa jo je prepričal, da bi usmrtilitev Sulgina onemogočila nadaljno delo sovjetske špijske organizacije in to je Sulginu rešilo življenje.

Ko je Sulgin po povratku iz Rusije napisal svojo knjigo, so ga prosili Jakušev in tovariši, da jim pokaže rokopis, da vidijo, če ni Sulgin napisal kakih stvari, ki bi jih mogle izdati. Sulgin jim je verjel in izročil rokopis, ki ga je nato Jakušev poslal Čeki in je ta izvedla končno redakcijo.

Odkritja Burceva so seveda napravila največjo senzacijo.

Širite »Narodni Dnevnik«.

»In klobuki vašega gospoda soproga? In obedi? In moje slike?«

»Oh, kako ste otročji. Kaj ste res mislili, da sem govorila resno? Sram vas bodi!« je ljubeznivo gostolela gospa.

Jaz vse rad verjamem. Zares sem si mislil, šalo treba razumeti. Ta ostroumna žena me je potegnila v trenutku. Ako sem mislil jaz njo.

»Hočete skodelico kave?« je nadaljevala gospa.

Kmalu sem srebal kavo in se pogovarjal z malim Jurčkom, na katerega je imela v šalo očividno močno vplivala. Jurij je imel v svojem kratkem življenju priložnost, da je že marsikaj lahko opazoval in je vedel, da imajo nesreče s črnilom navadno neprijetne posledice.

»Ne razumem,« je dejal in me opazoval s svojimi resnimi očki, »ne razumem! Razlili ste črnilo in prt je ostal čist... Ste čarovnik?«

»Seveda,« sem odvrnil. »Čarovnik sem, meni je vse mogoče...«

Jurjevo spoštovanje do moje osebe je ogromno naraslo.

»Toda gotovo ste dobrodušen čarovnik?« je vprašal boječe.

»Seveda! Dobrodušen!« sem potrdil.

Otrok se je zamislil.

Preteklo je par minut. Sedel sem pri hišni gospodnji in sva prijetno kramljala. Bila je prijazna, kakor še nikdar poprej.

»Moj mož ima še en klobuk, ki ga ne nosi... Tega vam dam.«

Ne vem, zakaj je mislila, da bo večje število klobukov olepšalo moje življenje... Toda jaz sem skoz in skoz časten človek. Nikomur ne znam ničesar odreči. Jasno, bom sprejel tudi ta klobuk. Kaj naj pa storim?

Ko sva se še tiho in mirno pogovarjala, se je naenkrat pojavil mali Jurček in z energično kretnjo prevrnil steklenico črnila, ki ga je prinesel z očetove pisalne mize na oni nesrečni prt.

»No, čarajte še enkrat! Prosim vas! Zelo mi je ugajalo...!«, je zvenel njegov prijetni otroški glasček v tišini.

Kaj je treba še popisovati, kakšen je bil konec te afere?

»Vi kvarite otroke! Vi — zverina!«, je kričala gospa in preteče stopila proti meni.

»Toda, dovolite!« sem skušal protestirati.

»Ničesar ne dovolim!«, je pihala ona. »Vi ste star nepridiprav! Vi ste nesramen uničevalec tuje lastnine! V čaj dajete zmirom šest koščkov sladkorja... Vaša žena, ki ste jo neprestano varali, vas je zapustila...«

O, nesrečnica! Objokovala je zdaj sebe, zdaj moža, zdaj uničeni prt!

Jadno sem se odpravil. Za seboj sem čul karanje, pomešano z Jurčkovim usmiljenjem vzbujajočim jokom.

»Mamica! Saj ne bom več!« je kričal ubogi otrok, ki je postal žrtev mojega brezmejneg zaupanja odraslim. Bilo mi je zelo žal...

Dnevne vesti

LEPE RAZMERE.

V Beogradu se vrši razprava proti bivšemu visokemu uradniku v notranjem ministru Stepicu, ki je poneveril 1.645.000 dinarov državnega denarja. Stepic trdi, da je izdal denar po nalogu ministra in njegov bratitelj je predložil neki dokument, po katerem je bilo baje 500.000 dinarjev, namenjenih za poplavljenice, razdeljenih med razne ljudi, ki niso nikdar doživeli kake poplave. Med njimi so bili baje tudi ministri.

Stepicu in njegovemu bratitelju je nato odgovarjal državni pravdnik in v karakterizaciji Stepica navedel par podatkov iz njegovega življenja.

Tako se je predstavil Stepic na Dunaju kot baron in državni svetnik, dočim pa ga je imela dunajska policija v spisku trgovcev z belim blagom. Stepic je bil nadalje lastnik dveh beograjskih varietejev in sicer »Casino« in »Palace« in vsi nastavljeni v teh varietejih so bili plačani z državnim denarjem.

Ni čuda, če pri takih razmerah manjka državi vedno denarja.

Toda več ko čudež je, da so za vse te stvari izvedeli šele danes in da je mogel tako dolgo biti zaupnik ministra — trgovec z belim blagom. To pa je vsekakor žalostnejše, ko sama poverba državnega denarja.

— Predsednik invalidskega združenja v avdiciji. Te dni je sprejel kralj Aleksander v avdiciji predsednika invalidskega združenja, polkovnika Lazareviča.

— Dva tuja novinarja v avdiciji. Kralj Aleksander je sprejel te dni v posebni avdiciji glavnega urednika lista »Journal de Geneve« te ameriškega novinarja A. Armstronga.

— Občine spadajo pod nadzorstvo oblastnega odbora. Iz Splita poročajo: Ob priliki rešitve pritožbe oblastnega odbora zoper odlok notranjega ministra glede nadzorovalne pravice velikega župana nad občinami je izrekel državni svet, da ima nadzorovalno pravico nad vsemi občinami, ki so spadale preje pod kompetenco dalmatinskega deželne odbora, oblastni odbor, ne pa veliki župan.

— Šumarski kongres. Jutri dne 16. t. m. se prične v Beogradu kongres Jugoslovenskega šumarskega združenja. Kongresa se udeležijo delegati iz vseh krajev države.

— Sprejemanje dnevnih kontrol. Finančni minister je v svrhu štedenja začel ukinit sprejemanje dnevnih kontrol. Vložene prošnje se vrnejo.

— V finančnem ministru se pripravlja večji ukaz o razmestitvi in upokojitvi finančnih uradnikov.

— Izpiti carinikov. V generalni cariniki direkcijske vrste se vrše te dni izpiti carinikov. Izpiti komisiji predseduje generalni ravnatelj. K izpitu je priglasi večje število kandidatov.

— Učitelstvo proti izpremembi uradniškega zakona. Izvršni odbor UJU je šel korativno k prosvetnemu ministru dr. Kumandiju, k ministru pravde Dušanu Subotiću in k finančnemu ministru Markoviću, kjer je protestiral proti nameravani izpremembi uradniškega zakona ter predložil zahteve učitelstva.

— Centralna komisija za uredbo o uradniškem zakonu je razpuščena, ker obstoji v ministru pravde stalna komisija za izpremembe in dopolnitve uradniškega zakona.

— Na Hrvatskem so odvzeli učiteljem kurivo. Oblastni odbor zagrebske oblasti je ukinil učiteljem kurivo. Odredba temelji na naredbi prosvetnega ministarstva, s katero je izpremenjen čl. 7. o krajevnih šolskih odborih in na podlagi katere bi morale dajati občine učiteljem stanovanje in kurivo »v kolikor je to v posameznih pokrajinah po starih zakonih predpisano«. Nadalje pravi naredba: »Ti predpisi morejo biti samo oni, ki jih vsebuje uradniški zakon.« Ker je učitelj državni uradnik in ker državni uradniki do kuriva nimajo pravice, je torej tudi učitelj nimajo. Ker so dobile občine od oblastnega odbora poziv, da ne smejo imeti v proračunih nikakih postavk za učiteljska stanovanja in kurivo, notejo sedaj priznati čl. 7. uredbe o krajnih šolskih odborih, po katerem morajo dajati občine učitelstvu do sprejetja novega zakona stanovanje in kurivo.

— Novi učni načrt za osnovne šole, ki ga je izdelal glavni prosvetni svet s sodelovanjem članov UJU, je v tisku ter bo poslan na vse šole, ki se bodo morale po njem ravnati že v bodočem šolskem letu. Z načrtom bo izenačen osnovnošolski pouk v vsej državi. — Pouk zemljepisja, zgodovine in prirodznanstva se bo precej izpremenil.

— Telefonskim naročnikom, ki imajo trgovske zveze z Vojvodino. Tukajšnjim telefonskim kontrolorjem je končno uspelo, da je ministrstvo pošte in telegrafa odredilo dnevno telefonsko zvezo Slovenije z Vojvodino in sicer v času od 8. ure do 8.40. dopoldne in od 15. do 16. ure popoldne. Ta naredba stopi takoj v veljavo. Z ozirom na bivše razmere, ko vsled prezasedenosti proge ni bilo cele tedne mogoče dobiti telefonske zveze z Vojvodino, je to gotovo lep uspeh.

— Prihod angleških novinarjev in zdravnikov v Jugoslavijo. Kot javljajo iz Zagreba, obišče naše kraje za božič 30 angleških zdravnikov in novinarjev. Angleži se pripelejo v našo državo preko Münchena. Najpreje posetijo Zagreb, odotpa k krenejo v Dalmacijo. Obisk ima propagandni značaj. Med posetniki bo namreč tudi filmski operater, ki bo slikal lepše partije v našem Primorju. V skupini potuje tudi večji hotelir iz Anglije, ki namerava osnovati več hotelov v lepi Dalmaciji.

— Pevski koncert dne 15. oktobra v društveni dvorani v Ptuj. Glasbeno društvo »Sloga« iz Ljubljane prinaša spored, ki ga je po večini izvajalo letošnje pomlad v Ljub-

ljani. Izbralo si je predvsem znane skladatelje. Uspeh, ki so ga skladbe dosegle doslej, gotovo tudi ne bo izostal v Ptuj. Izvajajo se vsi večji zbori s spremljevanjem klavirja, le znamenita pesem težakov »Ej uhnem« in pa štiri končni moški zbori se izvajajo brez spremljevanja. Razven domačih skladb se vse izvajajo prvič v naših krajih.

— Deficit osiješke mestne občine. Osiješki mestni računski urad je predložil te dni vladnemu komisariju v odobritev proračun za leto 1928. Proračun izkazuje ogromen deficit. Da bo mogla občina plačati dne 1. novembra obrok 12.390.000 Din kot odplačilo dolga tvrdi Max Daniel, si bo morala najeti investicijsko posojilo.

— Kongres hotelirjev v Rimu. Te dni se je vršil v Rimu V. kongres mednarodne zveze hotelirjev. Na kongresu je bilo zastopanih 35 držav.

— Propagandni znaki Aerokluba. Centralni odbor Aerokluba v Beogradu je naročil te dni dva milijona propagandnih znakov v korist ustanovitvi prvih šol za pilote v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju in Novem Sadu.

— Višje državno pravdnništvo v Ljubljani ima odslej telefonsko številko 2320.

— Oblastni urad za posredovanje nameščenja privatnim nameščenjem, Ljubljana, Gledališka ulica št. 8, ima v evidenci sledeče brezposelne: 15 trgovskih pomočnikov in prodajalk specerijske stroke, 12 mešane, 8 manufakturne, 4 modne, 1 papirne, 8 železninarske stroke, 3 izločbene aranžerje, 11 skladiščnikov, 7 blagajničark, 5 trgovskih potnikov raznih strok, 4 praktikante, 16 knjigovodij pomožnih in bilancistov, 11 korespondentov v raznih jezikih, 6 stenografij za slovenski in nemški jezik, 12 kontoristinj in pisarniških uradnikov, 2 lesna manipulant, 1 žagovodjo, 2 spirituozna manipulant, 3 gozdarske uradnike, 2 rudarske uradnike, 2 rudarska jamomerca, 1 tehničnega uradnika za proizvodnjo kemičnih kislin, 1 brodograditeljskega tehničnega uradnika. — Službo dobe: 1 pisarniški uradnik, strojepisec s perfektnim znanjem madžarskega jezika, 1 trgovska poslovodkinja, prodajalka specerijske stroke, prvovrstna moč.

— Odbor Zveze drž. nameščenecv za Slovenijo se je na prvi seji tako-le konstituiral: Milan Paternoster, šef računovodstva fin. delegacije, kot načelnik; Anton Svetek, rač. direktor v p., kot prvi podnačelnik; Martin Gruđen, poštni zvanik, kot drugi podnačelnik; Joža Bekš, višji davčni upravitelj, kot tajnik; Fran Petrovič, vodja zemljiške knjige, kot tajnikov namestnik; Ignacij Rus, sreški tajnik, kot blagajnik in Lovro Kalasič, inspektor finančne kontrole, kot blagajnikov namestnik.

— Iz učiteljske službe. Za ravnatelja mešanske šole v Brezicih je imenovan na mesto vpokojenega ravnatelja Pilgrama strokovni učitelj Ludvik Mikulič. Za strokovnega učitelja v Banjaluki je imenovan Franjo Kumar.

— Prvi katoliški škof na Japonskem. Iz Pariza poročajo: Prvi katoliški škof na Japonskem Hayasaca je prispel te dni v Francijo. Sprejel ga je poseben papežev delegat. Škof Hayasaca je na potu v Rim, kjer ga bo papež osebno posvetil za škofa.

— Angleški zunanji minister Chamberlain je na svoji poti po Sredozemskem morju posetil Korziko. Tam si je kupil zemljišče, kjer si zgradi vilo in svojo lastno luko.

— 150.000 ljudozrečev se je pobunilo zoper belokožce. Med domačini na Salomonskih otokih je izbruhnil upor. Več sto belokožcev je v smrtni nevarnosti. Na otoku Malaita so ustrelili uporniki dva angleška oficirja in 15 policijskih stražnikov ter masakrirali in oropali več evropskih mornarjev. Tudi z več drugih otokov prihajajo v Sidney prošnje za pomoč. Zdi se, da je izbruhnil na vsem arhipelagu zelo resen upor. Belokožci so se povsod zabarikadirali ter se doslej zoper domačine, ki jih oblegajo v polni bojni opremi, uspešno branijo. Ustaveš, ki so sami ljudozreči, utegne biti okoli 150.000. Proti otokom, na katerih divja ustaja, je odplulo več bojnih ladij. — Salomonski otoki obsegajo 11.000 kvadratnih milj, na njih prebiva 150.000 domačinov ter 5000 do 6000 belokožcev (uradnikov, trgovcev in posestnikov plantaž). Kot poročajo angleški korespondenti, je iskati glavni vzrok za izbruh nemirov v babjevnosti domačinov. K upor so jih naščuvali njihovi duhovniki. Kljub temu pa utegne biti glavni vzrok izbruha nemirov v nezadovoljnosti domačinov z upravnimi razmerami.

— Zoper grdo razvado šminkanja in pudranja v javnih lokalih. V inozemstvu, posebno v Nemčiji in Švici se je pričela akcija zoper grdo razvado hipermodernih ženščin, ki se v javnih lokalih šminkajo in pudrajo. Nekateri listi zahtevajo, da naj se šminkanje in pudranje v gostilnah, gledališčih in drugih javnih lokalih prepove. Ti listi imajo prav. Šminkanje in pudranje je že samo po sebi neukusno — opravičljivo je pa pač pri ženškah z nečistim teintom, da namreč ne žalijo že oddale estetičnega čuta — tembolj degutantno pa je, če se lepotic ženska na javnem prostoru.

— Skratinka v Zagrebu. Skratinka se v Zagrebu vedno bolj širi. V infekcijski bolnici leži sedaj že 77 obolelih. V zadnjem času se je pojavilo že več težjih slučajev. Mestni fizikal je odredil, da se morajo vsi bolniki, ki se jih doma ne more izolirati, oddati v infekcijsko bolnico. Treba je vsekakor skrajne opreznosti, sicer postane bolezen lahko usodna.

— Potres v Mostaru. Predvečerjem so čutili v Mostaru srednjemočan tri sekunde trajajoč potres. Epicenter se utegne nahajati nekeje na Popovem polju. Potres je porušil par dimnikov, druge škode ni povzročil.

— Zopet potres na Dunaju. Predvečerjem ob 5. uri 28. min. 27 sek. so na Dunaju zaznamovali nov potres. Epicenter potresa

je 90 km od Dunaja. Potres so čutili tudi na Semmeringu.

— Orkan na Črnem morju. Iz Bukarešte poročajo, da razsajajo na Črnem morju hudi viharji. Vse ladje, ki so zapustile Bospor in Konstanco, so se vrnile. Več jadrnic pogrešajo že par dni. 6 ribiških čolnov se je potopilo. 26 mož broječa posadka je našla smrt v valovih. Turški parnik »Ihsan« je v morskih ožinah zadel ob pečine ter ga dosedaj niso mogli rešiti.

— Iz žalosti radi smrti starišev izvršila samomor. Iz Novega Sada poročajo: Te dni je izvršila v selu Despot — Sv. Ivan 17 letna Ivanka Gruić samomor. V prostovoljno smrt je gnalo deklico dejstvo, da sta ji umrla nedavno oče in mati. Ivanka se je iz žalosti obesila.

— Vsa rodbina pokopana pod ruševinami hiše. V selu Zabrani v Hercegovini se je pripetila nenavadna nesreča. Nikola Ljubojević in njegova rodbina je stanoval v napol razpadli hiši. Te dni je pihal v tamkajšnjih krajih precej močan veter. Ob prvem pritisku vetra se je hiša zrušila. Ruševine so pokopale Nikolo Ljubojevića in vso njegovo rodbino. Nikola Ljubojević, njegova žena in njegovi otroci so bili pri tem ubiti. Ljubojevićevega brata so potegnili izpod ruševin težko poškodovanega.

Pletenine s to
znamko so
najboljše!

Telovniki za dame in
gospode. — Žemperji,
puloverji, kostume.

— Boj za plaš iz kuhovine med trgovcem in igralko. V četrtke se je vršila pred okrajnim sodiščem v Leopoldstadu na Dunaju interesantna razprava. Igralka Thea Rausch je kupila preteklo zimo pri krznarju Dreier-u plaš iz kuhovine za 25.000 šilingov. Krznar in igralka sta napravila pogodbo, po kateri ostane lastnik plašča trgovec, dokler igralka ne poravnava celotne kupne cene. Medtem je igralka plačala tekom leta dva obroka po 100 šilingov, dočim ostalo vsoto še dolguje. Trgovec je igralko tožil ter odvzel pri razpravi dolžni plaš v hipu, ko se je igralka slekla. Razvil se je med obema boj za plaš. Igralka je prosila sodnika za pomoč, ki pa jo je odklonil, češ, da njega zadeva ne tangira. Tožbo je dobil seveda trgovec, ki je urnih nog zapustil sodno dvorano, držeč v roki dragoceni plaš.

— Kakšne šolske nadzornike ima Srbija! V Leskovcu so zaprli te dni bivšega šolskega nadzornika in upravitelja »Opće zanatske škole«. Aretiran je bil zaradi poverbe. Obtožen je, da je od šolske mladje pobral po 16 Din za neke izkaze, ki jih pa mladina nikdar ni videla. Nadalje je več let zbiral prispevke za cerkev Sv. Save, za dobrovoljski spomenik v Dobružji, za francoski dan itd. ter obdržal denar sam. Razprava proti »nedostnemu« nadzorniku se bo vršila takoj, ko bo zbran ves material proti njemu.

— Zaradi krvoskrustva obsojen na 8 let ječe. V neki vasi blizu Subotice je imel delavec Stefan Baki razmerje z lastno hčerjo. Dolgi 5 let je uganjal možakar z lastnim otrokom orgije. Zločin bi bil pa ostal še prikrit, če ga ne bi bil prijavi sodišču 60-leten stari, na katerega je bil Baki skrajno ljubosumen. Te dni se je zagovarjal Baki pred okrajnim sodiščem v Subotici, ki ga je obsodilo zaradi krvoskrustva na 8 let težke ječe.

— Lepota povzročiteljica poskušene samomora. Običajno se čuje, da je za žensko višek sreče — lepota. Vendar to ni povsem točno. Prej ali slej se zgodi, da postane lepota žrtve razmer. To doživeti je imela te dni tudi g. H. iz Zagreba. Deklica je iskala službo. Kjerkoli je potrkala, povsod so ji šefi stivali posebne vrste pogoje, ki jih je lepota s prezirom odklonila. Končno se je oddločila za — smrt. V bližini nekega kopaljšča je skočila v Savo. Gotove smrti jo je rešil neki pasant. Devojka šteje komaj sedemnajst let, kljub temu pa si je že v drugo skušala končati življenje. Tudi prvič je hotela izvršiti samomor iz istih razlogov kot sedaj.

— Bliznji sorodnice-tercijalke odvedle proti volji očeta deklice v samostan. Meseca marca leta 1926 je izginila iz Berlina sedemletna deklica Rosemarie Illig, edina hčerka trgovca dr. Hermana Illiga. Izkazalo se je, da so odvedle deklico njena stara mati in njene pobožne tete v samostan. Tercijalke so bile aretirane, kljub temu pa niso hotele povedati, kje se otrok nahaja. Zatrjevale so, da so izpolnile samo željo, ki jo je izrekla mati deklice na smrtni postelji. Ena od žensk je bila končno obsojena na par mesecev ječe, kljub temu pa o deklici ni bilo slej ko prej ne duha ne sluha. Te dni jo je izsledila policija v nekem samostanu na Gornjem Avstrijskem ter jo osvobodila. Ženske so vstavile deklico v samostan, ne da bi bil njen oče o tem kaj vedel.

Ljubljana.

— Parastos v spomin padlih in umrlih vojakov, borecev za domovino in vseh vojni žrtv ter njihovih invalidov v Ljubljani bo v soboto dne 15. oktobra t. l. ob 10. uri v stolnici sv. Nikolaja. Vabi se cenjeno občinstvo posebno pa članstvo združenja. V nedeljo 16. t. m. bo cvetlični dan v prid vojnim

žrtvam, pri katerem naj se blagovolji cenjeno občinstvo primerno odzvati.

— Javna risarska šola. Pouk v tej šoli, ki je namenjen za pomočnike in starejše vajence vseh obrti, se vrši ob nedeljah od 9. do 12. ure v poslopju Tehniške srednje šole, dohod iz Gorupove ulice št. 10 čez dvorišče v II. nadstropju, soba št. 10. Čas pouka je primeren tudi za one, ki bi se vozili z vlakom v Ljubljano. Vpisuje ob nedeljah pri pouku prof. Anton Sever, vodja umetniške šole »Probudca«.

— Za nocojšnjo operno predstav »Faust« vlada v Ljubljani veliko zanimanje in to po vsej pravici, ker nastopi prvič na opernih deskah domačinka gđe. Vera Majdičeva, ki se namerava popolnoma posvetiti gledališki umetnosti. Gospodična ima lep in izvrstno šolan sopran ter ima tudi najlepšo priliko pokazati svoje vrline v vlogi Margarete v operi »Faust«. Ostala zasedba je kakor pri prvi letošnji vzprizoritvi. Dirigira in rešira delo kapelnik g. Balatka. Predstava se vrši za red C.

— V ljubljanski drami je danes v soboto zvečer premijera Cankarjevega Hlapca Jerneja in njegovih pravice v režiji in dramatičaciji režiserja g. Milana Skrbinška. V drami je zaposlen skoro ves naš ansambel. — Predstava se vrši za premierski abonma.

— Ljubljanski stolni pevski zbor priredi v nedeljo 16. t. m. ob pol petih popoldne v Kamniku cerkven koncert. S samostojnimi orgelskimi točkami bo sodeloval ravnatelj stolnega kora Stanko Premrl.

— T. K. D. »Atena« se zahvaljuje cenjenemu občinstvu za darežljivo naklonjenost ob cvetličnem dnevu »Za zdravje otroka«, ki je dosegel zadovoljiv uspeh. Zbirka se bode uporabila predvsem za zdravljenje siromšne dece ortopedskega zavoda in za otroška igrišča.

— Plesna šola T. K. D. »Atena« prične z rednimi plesnimi tečaji ločenimi za deco, same deklice, uradnice, dame in gospode tekom tega meseca v mali dvorani Kazine, na kar opozarjamo. Vpisovanje se vrši v Ortopedskem zavodu »Mladika« v sredo in četrtak 19. in 20. t. m. od 17. do 19. ure.

— Angleško sukno za moške obleke najfinije kvalitete dobite po solidnih cenah pri Francu Pavlinu, Gradišče 3.

Maribor.

m — Brezplačno bo porazdelil tekom meseca novembra veliki župan mariborske oblasti zanesljivim rejcem plemenske peteline rjave štajerske pasme. Samo oni, ki imajo resno voljo pritiči s čistokrvno rejo teh živali, naj se takoj ustmeno ali pismeno prijavijo na pristojnem okrajnem glavarstvu, kjer dobijo nadaljnje informacije od sreskega živinorejskega referenta (drž. kmetijski ali veterinarski referent).

m — Večer koroških narodnih pesmi se vrši v soboto 15. t. m. v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru. Spored: 1. Otvoritev. 2. Predavanje višjega sodnega svetnika g. O. Deva o koroški narodni pesmi. 3. Predavanje g. dr. Sušnika o Koroški s skopčnimi slikami. 4. Sodelovanje Devovega kvarteta in orkestra Drave. Začetek ob 20. uri. Vstopnina 5 Din, za diake na galeriji 2 dinarja. — Po oficijelnem delu se vrši prosta zabava pri pogrnjenih mizah. Večer priredi Jugoslovenska Matica in je namenjen poglavitni spominov in narodno-obrambne dela o priliki obletnice koroškega plebiscita. Ljubitelji Koroške so vabljeni, da se v čim večjem številu udeležijo tega večera.

Celje.

c — Sancinov Trio, ki nastopi v nedeljo, dne 16. t. m. ob 11. uri dopoldne v mali dvorani hotela »Union« v Celju si je izbral remek-dela Beethovena, Mozarta in Yuona. Vse je za Celje novo. Kot skladatelj nam je Pavel Yuon (iz ruske Rimsky-Korzakove kompoz. šole) najmanj znan in bo izvajal po svojem A-mol triju, ki kaže njegovo globoko muzikalno znanje in krepko individualnost. Izmed izvajalcev nam je znan g. ravnatelj K. Sancin. Drugi njegovi tovariši so: gđe. Elvira Marsič, odlična pianistinja, profesorica na glasbeni akademiji v Zagrebu, ki je po dovršeni akademiji absolvirala mojstrsko šolo pri znamenitih pedagogih kakor sta prof. Busoni (ki je bil v Berlinu) in nazadnje pri prof. P. Weingartenu na Dunaju. Čelist g. prof. Rudolf Matz se je šolal istotako na akademiji v Zagrebu, kjer mu je bil učitelj naš znameniti in prvi jugoslovanski čelist g. prof. Juro Tkalič. V klavirskem kvartetu sodeluje kot violja še g. Dušan Sancin, brat ravnatelja g. Karla Sancina, sedaj v Zagrebu in absolvent drž. konservatorija v Trstu. Ta imena so nam porok za dovršen način izvedbe navedenega sporeda. Koncert se vrši dopoldne, da se omogoči mladini poseben koncert. Zato priporočamo to prireditev vsem gg. učiteljem in vzgojiteljem, da opozorijo svoje gojence nanjo. — Vstopnice se dobe v trgovini Gorihar-Leskovšek.

c — Mestno gledališče. V četrtke dne 20. t. m. se vzprizori kot druga premijera Milčinskega »Mogočni prstani« v režiji ravnatelja V. Bratine. Plesne točke bo našludirala gđe. Kovarčeva, pevške pa g. Pregelj.

c — Cvetlični dan priredi »Svoboda« v Celju v nedeljo dne 16. t. m. Čisti dobiček cvetličnega dne je namenjen za ustanovitev ljudske kuhinje, potom katere se bo nudilo ročnemu in duševnemu delavstvu ceneno hrano in prosto hrano brezposelnemu delavstvu. Cenjeno občinstvo se vladno naproša, da pridno slega po cvetlicah ter s tem podpre plemenito delo, katerega si je nadel odbor »Svobode« z odborom »Ljudskega doma« z ustanovitvijo te prepotrebne socialne ustanove. — Delavska tolažnica in kulturna zveza »Svoboda« za Slovenijo, podružnica Celje.

c — Danes se vrši v mali dvorani »Celjskega doma« družinski večer Celjskega godbenega društva. Na sporedu je tudi ples. — Vstopnine ni.

c — V kinu Gaberje se bo v soboto 15. nedeljo 16. in ponedeljek 17. t. m. predvajal vefilm »Evropa v plamenu«.

50-LETNICA LJUBLJANSKE DIJASKE IN LJUDSKE KUHINJE (1877—1927).

Prijateljska družba nekaj krščansko mislečih mož se je po medsebojnem razgovoru šele 1877 v hiši uglednega tovarnarja Avgusta Drejskeja v Ljubljani, za namenom, da bi ustanovili posebno kuhinjo za mestne ubožce. Sestavili so za »Društvo ljubljanske ljudske kuhinje« pravila, ki jih je vlada potrdila 16. marca 1877. Malo pozneje, 15. aprila istega leta, se je kuhinja otvorila v priložnih prostorih nekdanjega strelišča. Prostore je brezplačno prepustila v porabo Kranjska hranilnica, ki je za ustanovitev in poznejši razvoj kuhinje največ storila s svojimi podporami.

Posebno po prizadevanju poznejšega kanonika Luka Jerana, ki se je v svoji »Zgodnji Danici« vneto potegoval za dijake in zbiral darove za nje, je ljudska kuhinja po prvem desetletju razširila svoj delokrog in se spreminjala v »Ljubljansko dijaško in ljudsko kuhinjo«. Predelana pravila je vlada potrdila 28. avgusta 1887.

Zelo blagodejno je kuhinja delovala ob hudem potresu 1895. Takrat je dobivalo v njej potrebne hrane na stotine ubožnejših ljubljancev, ki so trpeli bedo po potresu.

Ob važnih dogodkih in spominih iz naše domače zgodovine je odbor prirejal posebne svečanosti. Dijakom in drugim gostom so takrat vselej postregli z boljšo hrano, tako n. pr. 1900 ob stoletnici Prešernovega rojstva.

Leta 1902, ob petindvajsetletnici, je društvo imenovalo 7 novih častnih članov. 8 jih je bilo že prej, med njimi kanonik Luka Jeran in dr. Ivan Tavčar, tudi znan kot prijatelj in podpornik dijakov.

Leta 1909 je Kranjska hranilnica prodala staro strelišče. Kuhinja je stala pred starovojniskim vprašanjem. Odbor je že resno mislil na svoj lasten dom, kar bi bilo po tedanjih denarnih razmerah izvedljivo. Končno se je pa spoznamel z novim lastnikom strelišča, z Zadružno ljudskega doma in si zagotovil še za naprej uporabo priložnih prostorov.

Velika vojska in poveljna doba je bila za kuhinjo trda poskušnja. Nastale so težave pri nabavi živil, ki so prišla pod zaporo, število ubožcev, beguncev, vojakov in drugih ljudi, ki so iskali hrane, je dan za dnem raslo in cene so se neprestano dvigale. Društvo je prišlo v stiske, ker ni poveševalo jedilnih cen tako, kakor je padala vrednost denarja. Brez znatno višjih podpor bi se kuhinja ne bi bila vzdržala. Toda upanje na večjo dobrodelnost se je izpolnilo. Krempko in izdatno so jo podpirali bivši deželni odbor, za njim deželna vlada za Slovenijo, poverjeništvu za socialno skrbstvo in poverjeništvu za prosveto, potem mestni magistrat, odsek za prehrano, škofijmesni magistrat, odsek za varstvo otrok, denarni zavodi, kakor Jadranska banka, Eskomptna banka, Vzemna posojilnica, Kranjska hranilnica, Zadružna zveza in drugi dobrotniki, zlasti mnogo duhovnikov.

Od poveljnih časov naprej so razen ubožcev in dijakov začeli zabavati v kuhinjo tudi imovitejši sloji, ki so prosili hrane za višje cene. To je ostalo do sedaj. Med obiskovalci kuhinje je povprečno na dan okrog 80 dijakov — letos 100 in do 300 drugih gostov. Kadar je prebitek, se porabi v prid gostom.

Prostori v kuhinji in obednici so se v letošnjih počitnicah srečno preuredili; sedaj so zelo dostojni in hišni red se lažje vzdržuje.

Za posebno praznovanje zlatega jubileja je določena nedelja 23. oktobra. Takrat bo opravil predsednik, častni kanonik dr. Ivan Svetlina v stolnici ob pol 8. uri svečo maso za dobrotnike kuhinje. Dijaki in redni gosti v kuhinji bodo dobili opoldne boljšo hrano.

Tačasni odbor se ob petdesetletnici prisrčno zahvaljuje vsem dosedanjim prijateljem in dobrotnikom dijaške in ljudske kuhinje ter jih v ljubezni prosi, naj ji tudi nadalje ne odtegnje svoje naklonjenosti. Naj bi še jim pridružili še drugi! V imenu vseh podpiralnih: Bog povrni!

Socialni vestnik.

ZASEDANJE MEDNARODNEGA URADA DELA.

Te dni zboruje v Berlinu Mednarodni urad dela, čigar sej se udeležujejo zastopniki skoraj vseh držav. Na pozdravni večeri je govoril tudi nemški zunanji minister dr. Stresemann, ki je dejal med drugim: »Vse dežele in narodi trpe še vedno pod različnimi nesprotnostmi, ki jih je prinesel s seboj prevrat. Svetovna vojna je bila usmerjena vse preveč na klanje in vojaške vidike, mesto na preokret in prerod duhovnega življenja. Ako naj bi bila svetovna gospodarska konferenca izraz iskanja gospodarske ureditve, potem je iskanje socialnega miru njeno najpotrebnejše dopolnilo. Da bo Nemčija hodila vedno po poti, ki vodi do socialnega miru, ja več kot gotovo, posebno z ozirom na njeno samosvoje stališče industrijske države, ki brez-pogojno zahteva ohranitev notranjega miru. Izravnavanje delovnih pogojev vseh narodov in njihovo gospodarsko ureditev bo podpirala Nemčija po vsej svoji moči, zlasti kot eksportna industrijska država.

Zato so težnje Mednarodnega urada dela identične s stremeljenji nemške zunanje politike. Bistvo teh skupnih teženj tvorijo sporazum, skupno medsebojno delovanje in borba za miren razvoj vseh narodov. Nemška zunanja politika sledi tem ciljem že leta dolgo. Nikar ne smatrate prekipevajoče prisrčnosti, s katero so se milijoni Nemcev pred tedni poklonili častitljivi osebi nemškega državnega predsednika, kot počaščenje bivšega feldmaršala in kot bojno navdušenje, temveč glejte na predsednika Hindenburga kot na našo zorno sliko onega razvoja človeške osebnosti, ki je našla v sebi potom vzgoje, tradicije in notranje ureditve mir med preteklostjo in sedanjostjo. On je posebej želel celotnega

nemškega naroda po mirem sporazumu vseh narodov in po nastanku novega napredujočega sveta, ki naj vzraše iz razvalin preteklosti.

Berlinskega zborovanja se udeležuje tudi ravnatelj Mednarodnega urada dela v Ženevi Albert Thomas, ki se je v nekem razgovoru glede izravnave socialnih nasprotij izrazil sledeče:

»Da ima naš upravni svet letošnje zasedanje ravno v Berlinu, ni zgolj slučaj, nego je to dokaz izredno dobrih odnosov, ki so se posebno v zadnjem času razvili med Nemčijo in Mednarodnim uradom dela. Danes lahko odkrito povem, da se je končal vsak moj obisk v Nemčiji tekom zadnjih sedmih let z mahnim razočaranjem. Letos se mi tega ni treba bati.

Na zasedanju bodo imeli nemški delegati več ko dovolj prilike izkazati se s svojim izredno obširnim znanjem in zmehnostjo v službi stremeljenji, ki naj izpopolnjuje Mednarodni urad dela domačinov v kolonijah. To vprašanje se mora te dni načelno rešiti. Nemčija je radi svojih starih izkušenj na tem polju poklicana, da sodeluje pri odločitvi. Če bo šlo za ugotovitev načina dela domačinov, bo prevzela Nemčija mogoče prvič po dolgem času, nalogo nadstrankarskega razsodnika v mednarodnih vprašanjih.

Preko tozadevnih podrobnih vprašanj, katerih značilnosti pa ne smemo prezreti, se posvečamo visokemu cilju: borbi za socialen deloven mir. Mi smo na pravi poti, da ta cilj dosežemo. Seveda obstajajo še vedno obojestranska nesporazumjenja. Tako delodajalci ko delojemalci se boje, da bodo morali odnehati vsled izravnave svojih nasprotstev, kar hočemo mi doseči, od marsikatero svoje zahteve. Mi smo prepričani, da je ta strah nepotreben. Duh pravičnosti in koristnega socialnega napredka bo gotovo zmagal v obeh taborih.

Ves svet hrepeni po socialni izravnavi. Zakaj ta še ni dosežena? V prvi vrsti vsled tega, ker v večini držav ni mogoče pripraviti delodajalcev in delojemalcev do skupnih pogajanj. Pri nas v Ženevi so take stvari lahko dosegljive in niso redki slučaj, da sta se sporni stranki v Ženevi lahko sporazumeli, dočim tega doma nista mogli doseči.

Ena najvažnejših nalog naše generacije je gotovo ustvaritev delovnega miru. Svet je prežet demokratske ideje, vendar je demokracija mogoča le, če izhaja iz pravega človekoljubja. Predpogoj vsakega človekoljubja pa je poštena socialna izravnavna. Da pri tem sodelujejo, je predvsem velika naloga strokovnih organizacij. Te igrajo v raznih deželah zelo različno vlogo. V Nemčiji, katere zelo aktivna socialna politika je izredno uvaževanja vredna, moremo ugotoviti razveseljivo dejstvo, da delujejo pogosto roko v roki z državo. Tudi v Franciji imajo velik vpliv na razna ministrstva. Sicer se pripeti tudi, da se napravi tuintam korak nazaj, vendar sem vedno bolj prepričan, da se bližamo v Nemčiji, ki se nahaja trenutno v dobi krepkega napredka, končno vendarle socialni izravnavi.

Gospodarstvo.

BORZE,

dne 14. oktobra 1927.

Devize in valute.

Ljubljana, Berlin 13.525—13.555 (13.54), Curih 1094—1097, (1095.5), Dunaj 8—8.03, (8.015), London 276.30—277.10 (276.70), Pariz 222.5—224.5 (223.5), Praga 168—168.80 (168.40).

Curih, Beograd 9.13, Berlin 123.72, London 25.2575, Newyork 518.50, Pariz 20.36, Milan 28.345, Praga 15.365, Budimpešta 90.65, Bukarešta 3.24, Dunaj 73.175.

Efektii.

Ljubljana, Celjska posojilnica 164—0, Ljubljanska kreditna banka 138—0, Praštediona 850—0, Kreditni zavod za trgovino in industrijo 160—0, Strojne tovarne in livarne 0—80, Veče 135—0, Ruše 260—270, Stavbna 56—0, Sešir 104—0.

Blagovna tržišča.

Ljubljanska blagovna borza. Les: Tendence neizpremenjena. Zaključenih je bilo 6 vagonov, in to 1 vagon tramov, merkantilnih, 4/4, 5/6, 6/8, 7/9, od 4 do 10 m, fco vagon nakladalna postaja po 250, 1 vagon tramov, merkantilnih, 7/9, 12, 13 in 14 m, za takojšnje odpremo, fco vagon meja po 340; 2 vagona desk, smreka, jelka, ostrorobih, lahkokoničnih, 12 mm, monte fco vagon nakladalna postaja po 560 in 1 vagon desk, 24 in 48 mm, monte, fco vagon nakladalna postaja po 450. Deželni pridelki: Tendence za žito mirna. Zaključenih je bilo 3 in pol vagona pšenice.

Kratke vesti.

Argentinija je naročila v Italiji tri podmornice.

Prva rumunska tovarna aeroplanov je pričela delovati v Braiovu. Tovarna je ustanovljena z rumunskim in francoskim kapitalom.

Skof Vanzetti, brat justiciarnega anarhista, je prepovedal sestri, da da čitati zadušnice za svojim bratom in prepovedal, da se pepel pokojnika pokopje na cerkvenem pokopališču.

Nemci so spustili v morje dva nova torpedna lovca, ki sta dobila ime po lovcih, ki so bili potopljene v boju z Angliji.

Litavska vlada je odredila, kot poročajo iz Varšave, tajno mobilizacijo letnikov 1901—1904.

Vse sekcije tretje internacionale v inozemstvu so protestirale proti sklepu, s katerim je bil Trocki izključen iz izvršilnega komiteja.

Poljska je dobila od Zedinjenih držav posojilo v višini 62 milijonov dolarjev, ki se bo obrestovalo po 7 odstotkov in bo amortizirano v 20 letih. Emisijski kurz posojila je določen z 92.

Prosveta.

Kubelikov koncert. Letošnja koncertna sezona se je začela v znamenju razprodane dvorane hotela Union. Tenorist Simene je pel nabito polno dvorani svoje na efekt preučene točke, sinoči pa je slavni češki violinski virtuos Jan Kubelik pravitako pred nabito polno dvorano absolviriral svoj koncert, čigar vzpored ni prinesel razkritij, nobenih glasbenih novosti, deloma le stvari, ki smo jih izpod loka drugih violinskih koncertantov že ponovno poslušali. Kubelik je mojster tehnike, obvlada jo z neverjetno lahko, igraje premesti vse težave, kar poslušalca res zadivi. Težko pa bi bilo reči, da njegova igra pgreje in reže v srce. Virtuoz se je nam predstavil tudi kot komponist s svojim violinskim koncertom v B-duru, s skladbo, ki nima vrednot sodobnega glasbenega časa. Publika je mojstra tehnike živahno aklamirala in zahtevala dodatke, navdušeno aplaudirala in hvalila. Vendar sem prepričan, da je bo na koncertih, ki prinesejo tekom sezone novosti mnogo manj, kajti slavno ime, gloriolojlo okoli njega je Ljubljani — vse. In pa Svengali ji je — idol. — Ko nastopi v tujini priznani naš skladatelj Slavko Ostere s svojim koncertom, takrat bo v dvorani vel veter . . . —e.

Nedelja v Narodnem gledališču. Popoldne ob 15. uri se poje efektna opereta »Orlov« kot izven predstava po znižanih ljudskih cenah. Zvečer pa se ponovi v drami Shakespearjeva komedija »Trmoglavka«.

Prokopijev: »Ljubezen k trem oranžam« je naslov enemu najnovejših opernih del, ki pride koncem prihodnjega tedna tudi v ljubljanski operi kot prva letošnja operna premijera na vrsto. To delo je v vsakem pogledu velepomembno in morda tudi odločilno za nadaljni razvoj operne literature. Njegove dosedanje vzporednice so pomenile največji dogodek v življenju dotičnega gledališča. Delo samo je bilo vpričeno prvič leta 1923. v Čikagi, za tem le še v Moskvi, Frankfurtu in Berlinu. V letošnji sezoni pa pripravljata to delo tudi Pariz. Z ozirom na to bode tudi za našo opero velepomemben dan, ko se vrši premijera tega dela. O vsebini in zasedbi prihodnjikaj več.

Zboric — glasilo Ljubljanske župe Jugoslovske Pevske Zveze. Na zadnji odborovi seji Ljubljanske župe J. P. Z. je bilo sklenjeno, da postanejo »Zboric« glasilo Ljubljanske župe J. P. Z., kjer bodo objavljeni vsi važni sklepi in navodila, vsled česar odpadejo v bodoče vse okrožnice in obvestila na večnjenje pevske zборе.

»GRUDA.«

Izšla je letošnja 9. številka »Grude«. Vsebina je sledeča: Tone Gaspari: Invalid Klemen. — Manca Komanova: Na Gorenjskem je lušno. — F. Šifrar: K našemu kulturnemu-prosvetnemu programu. — Miloš Stibler: Razmišljanje o državi hipotekarni banki in drugo. — Mladin: O »pokvarjeni gospodi«. — Organizacijski vestnik. — Razno.

»NAŠE GORICE.«

Izšla je 6. številka »Naših Goric«. Vsebina je sledeča: O konserviranju namiznega grozda. — Določevanje sladkorja in kisline v grozdnem soku pred trgatvijo na vinarski in sadjarski šoli v Mariboru 1. 1921 in 1927. — Ali naj mošt hladimo? — Gnojenje sadnega drevja. — Več in boljše hrane vinski trti. — Vzrok letošnje slabe vinske letine. — Podnebje Slovenije in kultura hmelja. — Praktična navodila glede carinskih in drugih formalnosti pri izvozu robe. — Društvene vesti. — Drobci. — Kmetijsko solstvo. — Vprašanja in odgovori. — Književnost. — Meteorološka opazovanja. — Kotiček uredništva in upravnitva. — Zakon o obnavljanju in pospeševanju vinogradništva. (Nadaljevanje.)

Književnost.

LA SITUATION DE LA MINORITE YUGOSLAVE EN ITALIE.

S tremi kartami. Ljubljana 1927. — Cena 20. dinarjev.

»Manjšinski Institut« v Ljubljani je izdal svojo drugo publikacijo »Položaj jugoslovske manjšine v Italiji«. Pisana v francoščini je namenjena vsemu izobraženemu svetu, da mu odkrije resnico o strašnem duševnem in telesnem trpljenju Slovencev in Hrvatov v zasedenem ozemlju. Avtor, čigar nepristranost ne dopušča nikakega dvoma, dokazuje v živahni in prepričevalni besedi, kako je Italija prelomila vse svečano dane obljube o pravičah, ki jih je dala svojim jugoslovskim podložnikom, in kako upravičene in utemeljene so pritožbe in obtožbe italijanskega režima od strani naše manjšine. Po vrsti navaja naša publikacija slovesne izjave reprezentantov Italije, odpravo deželne in občinske avtonomije, boj proti maternemu jeziku slovenskih in hrvaških podložnikov v šoli, cervki, na sodiških in v upravi, poitalijančevanje slovenskih priimkov in imen. Dalje teptanje volilne svobode in političnih pravic, ukinjenje družbenega življenja, preganjanje naše knjige in časopisa; končno strahote terorja in nasilja, aretacije in deportacije, požige slovenskih domov, dogodke v Krnici, Bonovo afero in italijansko divjanje radi krnskega spomenika. Dodan je spisek nasilstev nad ubogo našo rajo pod italijanskim jarmom z navedbo škoda, ki znaša milijone in milijone lir. Knjižici so dodane tri karte: prva — »Julijska Benečija« — kaže narodnostno stanje in novo upravnno razdelitev Slovenskega Primorja in Istre; druga — »Pokopališče jugoslovskega šolstva v Italiji« — priča o poitalijančenju 531 naših šol; tretja — »Volina geometrija v Tržaški provinciji« — kaže, kako naj se prepreči pri eventualnih bodočih volitvah v rimski parlament izvolitev slovenskih poslancev. — Vsak slovenski izobraženec, ki je večš francosčini, naj nemudoma seže po tej knjigi, ki mu pokaže v pravi luči divjanje tisočletne italijanske kulture. Knjiga je na prodaj v vseh knjigarnah.

Sport.

OLIMPIJSKI DAN V LJUBLJANI.

16. oktobra 1927.

Kakor se je že ponovno sporočilo, se vrši ta dan po vsej državi olimpijski dan, ki ima namen, da zainteresira široko javnost za olimpijsko idejo, ki pomenja višek plemenitega sportnega tekovanja vseh narodov sveta in ki se je ohranila iz dobe starih Grkov. Narod, ki bi izostal od olimpijskih iger, bi samaga sebe diskvalificiral. Zato ni čuda, da n. stopa vsake 4 leta 45 narodov v medsebojnem tekovanju. V naši državi imamo mnogo dobrega sportnega materiala, ali vsled pomanjkanja sredstev ni mogoče uvesti enotnega in smotrenega treninga, vsled česar se ne moremo povspeti hitro naprej. Tudi smo zaostali, ker je pri nas šele državnna samostojnost dala vzpodbudo za nastope na olimpijskih igrar, vsled česar ni bilo mogoče v teh kratkih letih nadomestiti tega, kar goje ostali narodi že dolga desetletja ob bogatem podpiranju mecenov in države.

Manifestacije za olimpijsko idejo se bodo vršile po vsej državi v nedeljo, osebno se pa pripravljata Zagreb in Ljubljana, da prireditelja kar najuspešnejše nastope. V Zagrebu nastopijo vsi sportni klubi, nosili bodo Kraljeve pokal, ostale pokale in druge sportne trofeje, v sprevedu bodo 3 godbe in vse sportne panoge. Po pripravah sodeb bo to največja manifestacija, kar jih je videl Zagreb.

V Ljubljani ne bomo mnogo zaostajali. V sprevedu samem nastopijo vsi sportni klubi razdeljeni po panogah, katere goje, deloma v dresih in s sportnim orodjem. Deloma v civilu, Nogometnih društev nastopi v dresih 13, tenis igrarjev okoli 100, smučarjev okrog 300, motociklistov nad 50 in avtomobilistov nad 40. Zanimivost letošnjega manifestacijskega obhoda bo nastop skautov in gozdovnikov. Poseben značaj bo dajalo prireditvi sodelovanje naše vojske, ki se udeležijo spreveda v skupini smučarjev s posebno četo smučarjev in v skupini kolesarjev s posebnim oddelkom kolesarjev. V sprevedu bodo tri godbe. Dolžnost vseh sportnikov je, da se udeležijo skupnega manifestacijskega obhoda ter propagirajo na ta način s skupnim nastopom olimpijsko in sportno idejo. Pred manifestacijskim obhodom, ki počne ob 11. uri z Velesejskega prostora, se vrši kolesarska dirka s ciljem na Aleksandrovi cesti, v popoldanskem času pa na prostoru Ilirije hazena. Lahkotletski in nogometne prireditve. V nogometni tekmi nastopita obe moštvi v kompletnih najmočnejših postavah obeh starih ljubljanskih rivalov Ilirije in Primorja. Zvečer se vrši prosta zabava v restavracijskih prostorih Zvezde.

Pozivamo ponovno vse sportnike, da delajo vneto propagando za vse nedeljske prireditve, predvsem pa, da se udeležijo sami spreveda v oni skupini, ki jim najbolj odgovarja. Naj ne bo sportnika, ki bi ta dan stal v skupini gledalcev, vsak sportnik mora v sprevedi!

JUTRIŠNJE SPORTNE PRIREDITVE V LJUBLJANI.

Glavna prireditve nogometne tekme Ilirija : Primorje.

Razpored jutrišnjih sportnih prireditev za Olimpijski sklad je sledeči:

Ob 8. uri kolesarska dirka Ljubljana—Vrhnika—Ljubljana; start in cilj na Aleksandrovi cesti, cilj okrog 10. ure.

Popoldne na sportnem prostoru SK Ilirije:

Ob 13.30 hazenska tekma Ilirija : kombinirani team.

Ob 14.30 prvenstvena nogometna tekma Hermes : Slavija.

Ob 16. nogometna tekma Ilirija : Primorje.

V odmorih med posameznimi tekmami se absolvirajo nekoliko popularnih lahkoatletičnih in težkoatletičnih tekem in sicer tek na 200 m, stafeta 4 × 100 m, 1500 m, met kopja in vlečenje vrvi.

Zanimanje širše publike za ta pestri program bo brez dvoma veliko, osebno privlačna bo tekma med nogometnima moštvoma Ilirije in Primorje, ki obeta ne samo dober, temveč tudi skrajno napeto igro.

ILIRIJA : PRIMORJE.

Drugo srečanje nogometnih moštev v jesenski sezoni.

Na Olimpijski dan, v nedeljo 16. t. m. se Ilirija in Primorje drugič v jesenski sezoni srečata na nogometnem polju, to pot v tekmi za Olimpijski fond. Isti dan se vrše nogometne tekme za Olimpijski fond širom cele države, pri nas tudi v Mariboru, Celju in Ptuj. Ker prekine LNP z ozirom na namen prireditev vse zabrane in omejitve igranja, bo marsikateri klub mogel postaviti v nedeljo dosti močnejše moštvo kot razpolaga z njim za prvenstvene tekme.

Posebno velja to za ASK Primorje, ki bo moglo — ojačeno z Buljevičem, Zemljakom, Slamičem in Jančigajem — nastopiti proti Iliriji z mnogo boljšimi izgledi kot nedavno v prvenstveni tekmi in ki bo brez dvoma tudi napelo vse sile, da se Iliriji revanšira za zadnji rezultat ter jo premaga. Tekma, ki se vrši ob 15.30 na prostoru SK Ilirije, bo privedla na prostor pač rekordno število publike, ker obeta ne samo dober, temveč tudi skrajno napeto igro.

Kot predigra se vrši ob 14. uri hazenska tekma med Ilirijo in kombiniranim ljubljanskim teamom ter razne lahkoatletske in težkoatletske tekme.

Japonski sport. Klasični japonski sporti; rokoborba (smo), borenje in judo so se šele zadnja leta zopet splošno uveljavili in se sedaj počuje v šolah kot obvezen predmet. Razum tega pa se je na Japonkem razširil tudi moderni sport. Od švedske gimnastike pa do najmodernejših sportnih iger gojijo Japonci vse panoge sporta, in velike basball-tekme, ki so jih Japonci prevzeli od Amerikancev, obišče čisto 10.000 ljudi.

Ilija Erenburg:

Ljubezen Jeanne-e Ney.

(Iz rusčine prevedel S. L.)

Ubogi Kastor iz Čerkeske ulice! Prišel je tako daleč, da ni več čutil kart. V svoji naivnosti je mislil, da bo s svojo zgovornostjo kar presunil te muzejsko zakrknjene podbradke. Mogoče bo pa vendarle dal? ... Če me ni takoj pogljal po stopnicah, je to le dober simptom. Lahko bi me bil nabil. Mogoče bo pa vendarle dal? In bo Halibjev le šel v Gaverni, kjer se bo napil ko krava, pozabil vse na svetu, jutri pa ... Jutri bo pa že kaj prinesla sreča!

Jasno je, da so sentimentalne misli prav malo zadrževale gospoda Rajmonda Ney-a pred tem, da bi takoj pogljal Halibjeva po stopnicah prav tako, kakor je bil pogljal ubogo Margot. Mogoče pa sočutje! Bodite pametni! Ali mogoče sočutje nosi procenice? O, gospod Ney je bil daleč od takih neumnosti. Vedel je pa samo to, da je lahko vreči človeka skozi vrata, težko ga je pa izkoristiti. Če se že rjavčasto pero lahko porabi v gospodarstvu, se bo tem bolj donosno lahko porabil umen človek. Halibjev je zdaj v škripih, zato bo gotovo na vse soglasen, gospod Rajmond Ney pa že zdavnaj rabi ruskega detektiva. Tega lahko najme napol za-

stoj, talentov ima pa ta človek dovolj. Kako spretno je prekanil samega ravnatelja detektivskega zavoda in kako pretkano mu je podtaknil najboljše odzive! Ta tip je pravzaprav precej vreden! Prav lahko ga vzame kot pomočnika Gastonu.

— Vlada naj vam da pomoč ali pa celo Društvo narodov, vrag vas vzemi! Jaz sem pa sam berač in hodim v strganih čevljih. Tisoč frankov! Ali se vi sploh zavedate, kaj je to? To je petnajst parov čevljev! Vi ste me pa že itak očulili za štiristo frankov, ne vstevši večerje. Nič vam ne dam, niti enega sou ne! Ker pa nisem izrodek, ampak dostojen človek, ali slišite: dostojen človek — vas ne mečem na cesto, kakor bi to storil vsak drug na mojem mestu. Vaš položaj mi je znan, zato vam predlagam mesto v svoji pisarni, čeprav nič ne poznate detektivskega posla. Naj bo! Imam nekaj zadev med vašimi rojaki. Sledili boste Ruse radi Rusov. To bo vaša nacionalna zadeva! Preizkušeni detektivji dobivajo pri meni tristo frankov na mesec, vam pa dam takoj od začetka po dvesto. Ali slišite? Saj sem še prevelikodušen z vami, vrag vas poberi! Od same velikodušnosti bom prišel še na boben. Samo ne bne hvaležnosti ne, sem že tako ves razburjen!

Halibjev se pa niti spomnil ni na kako

lvaležnost napram gospodu Rajmondu Ney-u. Dvesto piškavih frankov! Saj je on dal več dekletu iz bara Gaverni za eno samo noč! Ne, to ne bo šlo, boljše bo, če koga ubije. Halibjev pa že ni ustvarjen za tako žalostno življenje.

Halibjev je vstal. To ni bil več ubogi kvartopirski slepar, ki so ga zasačili na nepoštenosti. To je bila soha, marmorna soha, ki je izražala ponos. Še na komolec se je oprl ob mizo, kakor na marmorno kolono. Spominjal je na portret carja Nikolaja I., ki je visel v dvorani klasične gimnazije, kjer se je Halibjev vzgajal. Iz ust so mu pa žuborele visoke besede, polne sarkazma:

— Zmotili ste se, cenjeni gospod, in sicer silno zmotili. Mislili ste, da imate pred seboj apaša ali pa branjevca. Pred vami stoji dedni plemič, čigar ded je bil ob času Domovinske vojne komandant Lille-a. Vi bi morali biti ponosni na to, da z vami sploh govorim! Še vedno je beraški aristokrat višji, ko pa napihnjeni blaženec. Zapomnite si, gospod, da bivši plemiški maršal, telesni gardist in častni vitez Nikifor Halibjev ne more biti detektiv! Čast mi je oddati vam poklon.

Presenečeni podbradki se od osaplosti niso niti zganili. Metamorfoza nesrečnega prosilca v ohelega dvornega gardista je bila tako neobičajna, da se je gospod Ney še dolgo po

»odhodu Halibjeva ni mogel zavedati. Samo ogledal se je ves zmeden in ko je videl, da je blagajna še vedno na svojem mestu, je zamisljeno zamrmral:

— Da, ta človek ima prihodnost. Mogoče bi mu pa vendarle veljalo dati Gabrijelo. Ne, ni mogoče! Jaz rabim družabnika z denarjem. Jaz sem berač, vrag poberi, berač! Ves kapital imam v obratu!

Ko je Halibjev stopal z neodvisnim, veličastnim obrazom iz kabineta gospoda Ney-a, se je znašel v labirintu pisarne. Tam ni bilo nikogar. Vsi detektivji, stari in mladi, so bili mobilizirani, da najdejo briljant in so skakali po mestu. Samo Jeanne je sedela v nekem kotičku. Ko jo je Halibjev zagledal, si je ne glede na vse pretrese kokešno popravi lase in se je nasmehnil. Izgubljati ni ma ničesar, tukaj je takointako zadnjič. In je pristopil k dekletu:

— Čarovnica, nazadnje se vam moram le razodeti. Vaše oči so me pripravile ob duševni mir. Jaz sem — severni medved in ljubim — južno temperaturo. Slepica ni več moja nevesta. Od danes naprej sem svoboden ko pišč. Vi ste tudi svobodni ko pišč. Skratka, pridite zvečer k meni v gosti. Na pravila bova takorekoč cigansko taborišče. Jaz sem cigan baron ...

(Dalje prihodajle.)

Specijalna mehanična delavnica

za popravilo vseh sistemov pisalnih, računskih, razmnoževalnih, kopirnih strojev ter blagajen. Popravila se izvršujejo najvestneje in po konkurenčni ceni.

LUD. BARAGA - Ljubljana, Šelenburgova 6/I.
TELEFON 2080.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

v Ljubljani

naznanja, da je začela 10. oktobra 1927 poslovati njena

podružnica v Kranju

poleg hotela „Stara pošta“.

ki izvršuje vse vrste bančnih poslov najkulantneje.

VINOCET

tovarna vinskega kisa, d. z. o. z., Ljubljana nudi

najfinejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

Zahlevajte ponudbo. ... Telefon štev. 2389.

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstr.

Najboljša v materialu in v konstrukciji so:

Josip Petelinca

šivalni stroji in kolesa

Gritzner, Adler, in Phönix.

Najlepše opreme, pouk v vezenju brezplaćen.

Nizke cene tudi na obročna plačila.

Ljubljana ob vodi blizu Prešernovega spomenika.

VELOUR IN PLIŠ
za damske plašče, velika izbira — nizke cene
R. Miklauc „Pri Škofu“
Ljubljana, Lingarjeva ul.

WECK
daše in aparati za ukuhanje so najcenejši, ker so najboljše. Znatno nižje cene. Ugodni pogoji! Tovarniška zaloga:
Krekov trg 10 pri trdnici Fruktus, Ljubljana.

— Širite —
„Narodni Dnevnik“!

MALI OGLASI.

Za vsako besedo se plača 50 par. Za debelo tiskano pa Din 1.—

Stanovanje

obstoječe iz kuhinje in ene do dveh sob išče mirna stranka v bližini Križevniške cerkve ozir. Tržaške ceste. Cenj. ponudbe se prosi na upravo lista pod »Stanovanjce«.

»Segetan«

najboljše sredstvo za luženje semen. ¼% rastopine zadostuje za zavarovanje proti sneti in biljnih boleznim. Dr. A. Jenčič, Maribor, Kopitarjeva ulica 6.

Novi jezikovni tečaji:

angleščina, španščina. — Prof. dr. Pavel Brežnik. Pojasnila: sluga gimnazije Vrtača.

Pouk ali konverzacija

v nemščini, francoščini, angleščini in italijanščini daje izobražena nemška dama. Naslove prosil na upravo »Nar. dnevnik« pod »Individualni pouke«.

Premog - Čebin
Wolfova 1/II. - Telef. 2056

SUKNO-DOUBL KAMGARN

za moške obleke, velika izbira — nizke cene
R. Miklauc „Pri Škofu“
Ljubljana, Lingarjeva ul.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ustanovljena leta 1889. Telefon št. 2016.

(GRADSKA ŠTEDIONICA)

Pošt. ček 10.533. Ustanovljena leta 1889.

Stanje vloženega denarja nad 250 milijonov dinarjev

LJUBLJANA, Prešernova ulica

Stanje vloženega denarja nad 1000 milijonov kron

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tek. račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. — Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

TISKARNA MERKUR LJUBLJANA

TRG. IND. D. D.

Se priporoča za tisk vseh trgovskih, obrtnih, industrijskih in uradnih tiskovin. * Tiska časopise, knjige, brošure, cenike, tabele, vabila, lepake, nosetnice itd. * LASTNA KNJIGOVESNICA. * TELEFON. ŠT. 2552.